

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

Honnan hová?

**A polgári peres eljárások szakértői bizonyításának jogtörténeti
fejlődése, kihívásai és jövőbeli perspektívái**

Kézirat lezárásának dátuma:

2024. november 30.

Tartalomjegyzék

1. Problémafelvetés.....	3
2. A szakértő perbeli szerepének evolúciója, múltból a jelenbe	4
2.1. <i>Az 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról</i>	<i>5</i>
2.2. <i>A szakértői rendszer reformját megelőző szakmai viták.....</i>	<i>7</i>
2.3. <i>A szakértői bizonyítás új alapokra helyezése</i>	<i>11</i>
3. A szakértői bizonyítás egyes módjainak kihívásai.....	12
3.1. <i>A felek által megbízott magánszakértő</i>	<i>14</i>
3.1.1. <i>Fegyveregyenlőség vagy egyenlőtlenség?</i>	<i>18</i>
3.2. <i>A bíróság által kirendelt szakértő.....</i>	<i>21</i>
3.2.1. <i>A felek rendelkezési joga kontra a bíróság közrehatási kötelezettsége</i>	<i>23</i>
3.3. <i>A más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazása.....</i>	<i>25</i>
4. Az eseti szakértők előretörése?	27
4.1. <i>A bírói gyakorlat a régi Szaktv. hatálya alatt.....</i>	<i>30</i>
4.2. <i>A módosítások kapujában.....</i>	<i>33</i>
5. Záró gondolatok	36
Irodalomjegyzék	42

1. Problémafelvetés

A polgári perekben a bizonyítás kérdése mindig is kiemelt jelentőséggel bírt, hiszen a tényállás megállapítása és a jogvita eldöntése szorosan összefügg a bizonyítékok minőségével és megbízhatóságával. Az utóbbi időszak vizsgálata alapján egyértelműen megállapítható, hogy a jogalkotásban és a joggyakorlatban egyaránt előtérbe került a szakértők szerepének felülvizsgálata, melyet a 2024. júliusán végbement Szaktv.¹ módosítás is alátámaszt. Ahogyan arra a dolgozat is rávilágít, a megfelelő szakmai tapasztalattal rendelkező igazságügyi szakértők létszáma kritikusan alacsony, amelyre a jogalkotó a megoldást a szakértői törvény említett módosításában látta.

A dolgozat fő kérdése, hogy milyen eljárásjogi „talajra” hullik a módosítás gyümölcse, valamint milyen várható tendenciákkal lehet számolni a jövőben. Megvizsgálásra kerül, hogy mennyiben áll szinkronban a hatályos szabályozás a szakértőkkel szemben támasztott szakmai követelményekkel a gyakorlatban, az eljárásjogi kódexben található normákkal, valamint a perjogi alapelvekkel. A jelenlegi szabályozás megalkotása során a jogalkotó szakított a korábbi tiszta modellel, és azzal ellentétben a vegyes modell mellett döntött, amely azonban számos ellentmondást hordoz magában. A tanulmányban kibontásra kerülnek ezen problémák is, mint például a rendelkezési elv, valamint a tisztességes eljárás összeegyeztethetlensége. Másrészt ütközés érzékelhető a magánjogi jogvitának a polgári peres úton történő rendezése és a szakértő, mint közjogi szereplő személye között.

A képzeletbeli „talajunkhoz” tartozik egy gyökérzet is, amely bemutatja a szakértői bizonyítás jogtörténeti előzményeit, majd elvezeti az olvasót a hatályos szabályozás megismeréséhez, ahol bemutatásra kerül a három szakértői bizonyítási mód a szerző elemző, olykor kritizáló perspektíváján keresztül. A dolgozatban ezt követően részletesen elemzésre kerül az eseti szakértők szerepe, mint a jelen nehézségeinek - a jogalkotó álláspontja szerint - potenciális megoldása, majd kutatás elején felvetett kérdések megválaszolása. A dolgozat végül értékeli a módosítások hatásait, jövőképet vázol az olvasó számára, és állást foglal a jogalkotói döntésekkel kapcsolatban.

Előzetesen megemlíteném továbbá, hogy azért kezdtem ehhez a kutatáshoz, mivel úgy véltem felfedezni, hogy a 2018. január 1.-jén hatályba lépő koncepcionális változtatások helyesek voltak, amelyek a rendelkezési és tárgyalási elvek, valamint a magas szakmai színvonal

¹ 2016. évi XXIX. törvény az igazságügyi szakértőkről (a továbbiakban: Szaktv.)

előmozdítására törekedtek, azonban később „valami” történt. A tervezett átalakítás nem ment álláspontom szerint maradéktalanul végbe, amelynek eredőit kívánom feltárni és bemutatni.

Kutatásom a bírói gyakorlat analízisén, valamint a jogirodalom kvalitatív feldolgozásán keresztül viszem véghez, ahol a bírói gyakorlat – olykor eltérő – perspektíváit is bemutatom. Nem vettem igénybe „MI” alapú szoftvert, dolgozatom eredetiséget fenntartom.

2. A szakértő perbeli szerepének evolúciója, múltból a jelenbe

Ahhoz, hogy napjaink szakértői bizonyítási rendszerét teljeskörűen megértsük, szükséges visszatekintenünk annak történelmi gyökereire és fokozatos fejlődésére. A szakértők szerepe és feladata az évek során új formákat öltött, az eljárási reformok és a technológiai fejlődés hatására pedig az igazságszolgáltatás nélkülözhetetlen eszközévé váltak.

Ahogy haladunk előre az időben, a szakértői bizonyítás egyre fontosabb szerephez jut. Ez leginkább annak tudható be véleményem szerint, hogy megugrott azon területek száma, melyekhez valamilyen szakértelem kapcsolható. Számos olyan specifikus kérdés merül fel napjainkban egy eljárás során, amire a jog önmagában nem ad választ, így a bírónak segítségül kell hívni egy szakértő véleményét ahhoz, hogy teljes értékű ítéletet tudjon hozni.²

Az aggálytalan szakvélemény impozáns szereppel bír az eljárás végkimenetelével kapcsolatban, ami indokoltá teszi, hogy megfelelő garanciák érvényesüljenek az elkészítésük, valamint a szakértők vonatkozásában.³

A szakértői bizonyítás fejlődésének bemutatásakor elengedhetetlen megemlítenünk a fontosabb jogszabályi mérföldköveket, amelyek bemutatására jelen dolgozat keretei között terjedelmi okokból sajnos nincs lehetőségem. A polgári törvénykezési rendtartás tárgyában címet viselő 1868. évi LIV. törvénycikk (a továbbiakban: Ptrs.) és a sommás eljárásról szóló 1893. évi XVIII. törvénycikk (a továbbiakban: Se.) képezik a modern magyar szakértői bizonyítás alapjait, míg a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvény (a továbbiakban: „*Plósz-féle*” Pp.) az első átfogó polgári perrendtartásként új távlatokat nyitott a szakértők szerepének meghatározásában. A következő polgári perrendtartás, az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: 1952-es Pp.) tovább finomította a szakértői bizonyítás alkalmazását, megalapozva a rendszerváltás utáni szabályozást is.

² Nyilas Anna: A szakvélemény helye és szerepe a polgári peres bizonyításban - Az aggályosság megítélése, Jog-Állam-Politika, 2022/4., 99. o.

³ Pozsárkó András Márk - Weich Lili: A műhibaperek jogi aspektusai JURA, 2020/2., 55-70. o.

Ezen fejezet a szakértői bizonyítás változásainak és fejlődési mérföldköveinek bemutatásával kívánja megalapozni a témakör átfogóbb megértését, rávilágítva arra, miként formálódott a szakértelem használata a peres eljárásokban, és hogyan szolgálja napjainkban az igazság keresését.

2.1. Az 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról

Az 1952-es Pp. egyértelműen tömörebbre sikerült, mint elődje. A törvény indokolása rámutatott, hogy ennek indoka az eljárás egyszerűsítése és egy átláthatóbb rendszer megalkotása volt. A szakértőkre vonatkozó normaanyag csupán 7 szakasz volt eredetileg összesen a korábbi 18 szakasszal szemben, melynek az lett a következménye, hogy eltérő értelmezések születtek.⁴ A törvényhozói szándékkal ellentétben a szakértői bizonyítás a régi szabályozáshoz viszonyítva sem lett átláthatóbb vagy könnyebben kezelhető, így nem meglepő, hogy ezen a területen megjelent bírósági ítéletek száma messze túlszárnyalta bármely más, a bizonyítással kapcsolatos jogértelmezést taglaló ítéletek mennyiségét.

Az 1952-es Pp. kettős feltételrendszert támasztott⁵ a szakértő kirendelésével szemben. Egyrészt egy objektív feltételt, amely a különleges szakértelem szükségességét takarta, másrészt egy szubjektív feltételt, amely a bíró képességére vonatkozott. Nem volt kizárt a korábbi szabályozás hatálya alatt az sem, hogy a bíró hosszas karrierje során elsajátította más szakterületek tapasztalati anyagát is, vagy azt korábbi foglalkozása során tanulta ki.⁶ Ilyenkor úgy tekintettek a szakértőkre, hogy felesleges a kirendelésük, azonban, ha ezen tudásanyag hiányzott a bírónál, akkor nem volt lehetőség a szakértő kirendelését. mellőzni⁷ Ez a fajta felfogás természetesen kritikákkal illethető, mivel abban az esetben, hogy ha a bíró „rendelkezett” a megfelelő szaktudással, akkor szakértő közreműködése nélkül állapíthatta meg a perben jelentős tényeket. Az ilyesfajta gyakorlat véleményem szerint szembement számos alapelvvel, mint például a rendelkezési és tárgyalási elvvel, valamint az indítványhoz kötöttséggel és nem utolsósorban a szakértő-választással is.⁸

A veszélyeket a Legfelsőbb Bíróság is észlelte, ezért felhívta a bíróságok figyelmét arra, hogy helyesebb szakértőt kirendelni még abban az esetben is, ha az feleslegesnek tűnhet, mint fiktív

⁴ *Döme Attila*: A szakértői bizonyítás. In: A polgári perbeli bizonyítás gyakorlati kézikönyve (szerk. Kengyel Miklós). KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest 2005. 228. o.

⁵ 1952-es Pp. 177. § (1)

⁶ *Kengyel*: i.m. 316. o.

⁷ *Kiss Daisy*: A polgári per titkai. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2006. 585. o.

⁸ *Grósz Tamás*: Szakértői bizonyítás az egyes eljárásokban. THEMIS 2011/b. december

tudás alapján téves ítéletet hozni.⁹ A bíróság egyértelműen kimondta, hogy nincs elzárva a bíróság a szakértői vélemény mellőzésétől, azonban ennek lehetősége csak akkor áll fenn, hogy ha kétséget kizáró tényekre alapítja a döntését. Később született határozatok már implicit módon is kizárták a bírói szubjektívizmust a szakértő igénybevételével kapcsolatosan és kimondásra került, hogy semmilyen esetben nem lehet mellőzni a szakértő kirendelését, ha az a jogvita elbírásához nélkülözhetetlen és annak törvényi feltételei adottak, mivel az sértene a fél bizonyításhoz fűződő érdekét.¹⁰

A bírák ezt követően óvakodtak a saját különleges szakértelmük felhasználásától a polgári peres eljárásban, ami oda vezetett, hogy a már ismertetésre került kettős feltételrendszert a joggyakorlat objektivizálta, és a szakértő igénybevételéhez szükséges és elégséges feltétel lett a különleges szakértelem igénye a polgári peres eljárásban. A változások eredményeként arra lehetünk figyelmesek, hogy a szakértők kirendelése főként a felek rendelkezési jogának gyakorlásától függött. Az 1952-es Pp. előrelépést jelentett a szakértői rendszer szervezettségének vonatkozásában, mivel a jogszabályból egyértelműen megállapítható, hogy a jogalkotó célja a szakértői rendszer intézményesített megalkotása volt.¹¹ A X. fejezethez tartozó indokolás rámutatott a korábbi rendszer hibáira, mely szerint korábban bárkiből lehetett szakértő, ha volt némi ismerete az adott szakkérdésben. Ez a fajta laza felfogás nem fért össze a szocialista perjog merev hozzáállásával.¹²

Míg korábban legitimálta a szakértőt az a kettős feltétel együttes érvényesülése, hogy egyrészt ismerte a szakkérdést, továbbá arról saját legjobb meggyőződése alapján nyilatkozott a bíróság előtt, addig az 1952-es Pp. egy harmadik feltételt is beillesztett ebbe az egyenletbe, amely nem más, mint a szakértő állam általi elismerése.¹³

Az 1952-es Pp. szakított elődjének azon koncepciójával, miszerint három szakértő alkalmazása a főszabály. Az 1952-es Pp. ehelyett az egy szakértő elvét ismerte el. Több szakértő kirendelése főszabály szerint csak akkor jöhetett szóba, hogy ha több különböző szakkérdés vonatkozásában kellett tényeket megállapítani.¹⁴

Az 1952-es Pp. nem tartalmazott rendelkezéseket az ellenőrző szakértő eljárási rendjéről, továbbá a magánszakértői véleményről sem. Ennek ellenére nem korlátozta a feleket ezen

⁹ Legfelsőbb Bíróság, P.törv.20.037/1957., BH1973. 382., BH1981. 362., BH1992. 765., BH2000. 208. EBH2005. 1359.

¹⁰ BH2010. 169.

¹¹ 1952-es Pp. 177. § (2) bek., 183. §

¹² 1952-es Pp. indokolása a X. fejezethez.

¹³ Kengyel: i.m. 316-317. o.

¹⁴ 1952-es Pp. 177. § (1) bekezdés

intézmények igénybevételének vonatkozásában, amelynek mögöttes indoka a szabad bizonyítási rendszer volt.¹⁵ Az Alkotmánybíróság egyik határozatában¹⁶ arra a következtetésre jutott, hogy az eljáró bíróság szabad mérlegelési körébe tartozik, hogy melyik véleményt veszi figyelembe, illetve az is, hogy mekkora jelentőséget tulajdonít az adott szakvéleménynek a határozatának meghozatalakor. Egyáltalán nincs különbség az Alkotmánybíróság szerint a két szakértői vélemény értéke között, tekintettel a szabad bizonyítási rendszerre, és elfogadhatatlannak nyilvánította azon bírósági érveléseket, amelyek sorrendet állítottak fel közöttük.¹⁷

2.2. A szakértői rendszer reformját megelőző szakmai viták

Mielőtt a hatályos szabályozás részleteire kitérnénk, elengedhetetlen megvizsgálni azokat a szakmai vitákat, amelyek a korábbi szakértői rendszer vonatkozásában születtek. A szakmai diskurzusban több ellentét és bizonytalanság is felmerült, amelyek jelentős hatással voltak a rendszer jelenlegi formájának kialakítására. A kirendelt szakértők vonatkozásában nem volt egységes annak megítélése, hogy a bíróság milyen szerepet töltsön be a bizonyítás során, valamint mi is a szakértő valós szerepe a perben. A disputák másik leggyakoribb témája pedig a magánszakértők jelenlétének kérdése volt a polgári peres eljárásban.

A Kúria Polgári Kollégiuma Joggyakorlat-Elemező Csoportjának a perorvoslati bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatáról szóló 2013. december 2-i összefoglalója akként rendelkezett, hogy a szakértői bizonyításra vonatkozó szabályok tiszták, világosak, áttekinthetőek. A hivatkozott dokumentum azt a benyomást kelthette, hogy a szakértői rendszer szabályozása teljesen megfelelő úgy, ahogy van, és csupán az elsőfokú bíróságoknak kell résen lennie, hogy ne kövessenek el valamilyen eljárásjogi szabálysértést. A véleményből az is kiderült, hogy kirívóan magas azon szabálysértések száma, amelyeket a szakértői bizonyítás vonatkozásában követtek el a bíróságok. A véleménnyel ellentétben azonban a gyakorló jogászok úgy tanakodtak, hogy vannak kérdések, amiben nincs egység, és bizonyos területeket a bizonytalanság övez, ami semmiképpen sem szerencsés.

Parlagi Máttyás szerint a szakértői bizonyítás vonatkozásában érzékelhető bizonytalanságok igazából ugyanarra az origóra vezethetőek vissza, amely a szakértők valós perbeli szerepének az eldöntése, valamint rögzítése. Alapvetően két koncepció ütközött egymással, az első szerint

¹⁵ 1952-es Pp. 3. § (5).

¹⁶ 102/B/2003. AB határozat

¹⁷ Ezt erősítette továbbá az EBH2006.1419. határozat is.

a szakértő egy bizonyítási eszköz, amely a bíróságtól el van különülve. A másik nézet szerint viszont a szakértő a bíró társa, aki a hiányzó szakértelemmel „kipótolja” a bíró egyénét.¹⁸

A leginkább elfogadottnak mondható nézet a jogirodalom¹⁹ szerint az volt, hogy a szakértő a bíróság segédszerveként határozható meg. Amennyiben viszont elfogadjuk ezt a gondolkodást, akkor hozzá kell tennünk, hogy nem lehetséges a bizonyítási eszközökre vonatkozó szabályanyagot alkalmazni. A jogirodalommal és a gyakorlattal szemben azonban a régi Pp.²⁰ egyértelműen bizonyítási eszközként határozta meg a szakértőt.

A hatályos Pp. kodifikációja előtt megfogalmazódott a kérdés, hogy miért kezeli a gyakorlat másképp a szakértőt, mint a többi bizonyítási eszközt, hiszen a törvény úgy rendelkezik, hogy a szakértő is egy bizonyítási eszköz. Elterjedt gyakorlat volt, hogy a bíróság azokban az esetekben, amikor a fél indítványára rendelt ki szakértőt, akkor ezt követően hivatalból eljár a bizonyítási cselekmények során, kivéve, ha a törvény kifejezetten rögzítette a fél indítványának a szükségességét.²¹

Nem kérdés, hogy a bíróságok kezében egyfajta kontroll volt tapasztalható, aminek mértéke bíróságonként gyakran eltérő volt. Különböző szakmai fórumokon viták zajlottak annak érdekében, hogy egy egységes álláspont szülessen a gyakorlatban. Egyes nézetek szerint számos bíróság meghaladta a logikai kontrol gyakorlását, ami oda vezetett, hogy kvázi szakértői szerepbe kerültek bizonyos jogalkalmazói fórumok, és sorra felülbírálták a szakvéleményeket. A gyakorlati tapasztalatok vizsgálata alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy az elsőfokú bíróságok még az elkésett indítványokat is – szinte mindig – befogadták, hogyha valamelyik félnek valamilyen kifogása volt a szakvélemény vonatkozásában. A következtetlenségnek azonban természetesen megvolt az ára és az eredménye, mivel az eljárások időtartama jelentősen elhúzódott ezekben az években. Azokban az ügyekben, ahol több szakértő igénybevétele is sor került, ott az eljárás hossza szinte biztosan meghaladta az öt évet, amely nem túl szerencsés módon az Emberi Jogok Európai Bíróságának a szankcióját is magában rejthette. *Parlagi* megállapította, hogy a jogalkotónak sürgősen döntenie kell, és határozott állásfoglalásra éhezik a gyakorlat. Létfontosságú kérdés annak eldöntése, hogy a szakértő a bizonyítás alanya és a véleménye szakmai ítélet, vagy bizonyítási eszköz.²²

¹⁸ *Parlagi Máttyás*: A szakértői bizonyítás újraszabályozásának szükségességéről, In: Németh János - Varga István (szerk.): Egy új polgári perrendtartás alapjai. Budapest, HVG ORAC Kiadó, 2014. 511.o.

¹⁹ *Parlagi [2014]*: i.m. 518. o.

²⁰ Lásd: régi Pp. 166. § (1) bekezdése

²¹ *Parlagi [2014]*: i.m. 519-520.o.

²² *Parlagi [2014]*: i.m. 521-522.o.

A jogirodalom szerint amennyiben a jogalkotó az utóbbi megoldás mellett dönt, akkor ugyanazon szabályanyagot kell alkalmazni a szakértői bizonyításra is, mint a többi bizonyítási eszközre. *Parlagi* úgy vélekedett, hogy nem célszerű előzetesen értékelni a szakvéleményt, illetve tájékoztatni a feleket arról, hogy a szakértői bizonyítás mennyiben támasztotta alá vagy cáfolta meg a felek állításait. Hozzátette továbbá azt is, hogy amennyiben valamelyik fél a bizonyítási teher tudatában maradt passzív, akkor a bíróságoknak a különleges szaktudás nélkül kellene döntenie a fél „kárára”.²³

Álláspontom szerint előremutató azon jogirodalmi gondolat, mely szerint a hivatalból történő bizonyítás sérti a peres felek magánautonómiáját. Ennek értelmében a feleknek meg kellene adni azt a lehetőséget, hogy eldöntsék meddig és mennyire engedik be az államot a magánjogi jogvitájuk rendezésébe. Amennyiben elfogadjuk ezt a nézetet akkor meg kell állapítanunk azt is, hogy ebbe a rendszerbe az officialitásnak nem lenne helye.

A szakmai viták másik jelentős aspektusát a magánszakértők jogi és szakmai megítélése képezte, amely kérdés számos fórumon napirendre került a gyakorlati szakemberek körében. A szakmai közösség részéről megfogalmazódott azon igény, hogy a szakértői tevékenység szabályozását teljeskörűen felül kell vizsgálni, és a joganyag erőteljes módosításra szorul. Amint az ma már látható, ezt követően a jogalkotó olyan reformokat vezetett be, amelyek a hatályos kódexen keresztül alapjaiban változtatták meg a korábbi szakértői rendszert.²⁴

A gyakorlat azt az üzenetet fogalmazta meg, hogy károsan hat a törvény „hallgatása”, és jelentős nehézségeket és kiszámíthatatlanságot szül a magánszakértők alkalmazásával kapcsolatban. A szakirodalom próbálta puhítani a fennálló helyzetet, azonban természetesen normatív rendelkezés hiányában ez nem bizonyult elégségesnek.²⁵

Sokféleképpen lehetne jellemezni a magánszakértők létét a korábbi szabályozás égisze alatt, azonban az semmiképp nem mondható el a „jogintézményről”, hogy a perkoncentrációt bármilyen módon is elősegítette volna. Gyakran előfordult, hogy valamelyik fél magánszakértőt bízott meg a bíróság által kirendelt szakértővel szemben azért, hogy „lerontsa” a kirendelt szakértő szakvéleményét. Amennyiben két szakvélemény állt egymással szemben, akkor a bíróságok feladata volt feloldani az ellentétet. Érdeemes azonban kiemelni, hogy a fél

²³ *Parlagi [2014]*: i.m. 522-524.o.

²⁴ *Parlagi [2014]*: i.m. 524.o.

²⁵ *Döme*: i.m. 12-13.o.

által megbízott szakértő szakvéleményének az értékelése tulajdonképpen a bíróságon múlt, és a szabad bizonyításra vonatkozó szabályanyag vonatkozott ezen dokumentumokra.²⁶

Nem csupán a magánszakértő véleményének az „értéke” képezte vita tárgyát, hanem a perbeli szerepe, valamint megítélése is, mivel a gyakorlat nem alakított ki egy egységes álláspontot ebben a kérdésben. A fél által megbízott szakértőket sok esetben szakértőként hallgatták meg, azonban a régi Pp. 166. § (1) bekezdése és a 177. § (1) bekezdése alapján csak az minősült szakértőnek, akit a bíróság szakértőként rendelt ki, már pedig jelen esetben nem erről volt szó. A másik tipikus gyakorlat a magánszakértő tanúként kezelése volt, azonban a régi Pp. 167. § (1) bekezdése, valamint a 173. § (2) bekezdése úgy rendelkezett, hogy tanút tényekre lehetséges meghallgatni, nem pedig szakkérdésekre.²⁷

Érzelhető tehát a szikra a két alkalmazási gyakorlat között az előbb ismertetett ellentmondások miatt. Magánszakértőket törvényi rendelkezés értelmében nem lehetett szakértőként meghallgatni, tanúként történő meghallgatásuk pedig csak abban az esetben jöhetett szóba, hogy ha olyan tényekről volt tudomásuk, melyeket személyesen megtapasztaltak. Összeségében elmondható, hogy a bíróságok nem igazán voltak képesek feloldani a szemléltetett ellentétet a kirendelt szakértő, valamint a magánszakértő között.²⁸

Jelen pont lezárásaképp *Döme Attila* álláspontját kívánom ismertetni a kérdés vonatkozásában, amely álláspontom szerint rendkívül megosztó. *Döme* megemlíti, hogy a törvény lehetőséget biztosít a feleknek arra, hogy a per kezdetétől olyan szakmai nyilatkozatokat csatoljanak, amelyek állításaikat megerősítik. Elképzelése szerint azonban ezeknek a magán szakvéleményeknek a célja a bíróság által kirendelt szakértő munkájának a segítése kellene, hogy legyen és azt nem dönthetné meg. *Döme* szerint azért lenne célszerű ennek a modellnek az alkalmazása, mivel a kirendelt szakértőnek lenne elegendő ideje megismerni a magánszakértő gondolatait és nem húzódna el a bizonyítási eljárás. Az aggályosság témaköre pedig úgy kezelendő álláspontja szerint, hogy finomítani kell a kirendelt szakértő szakvéleményét ahelyett, hogy másik szakvéleménnyel ütköztetnénk.²⁹

²⁶ BDT 2001.181, BDT 2001.444., BH2012.175.

²⁷ *Parlagi [2014]*: i.m. 524-526.o.

²⁸ *Parlagi [2014]*: i.m. 524-526.o.

²⁹ *Döme Attila*: Észrevételek az F. témabizottságban előterjesztett, szakértőkre vonatkozó javaslatokra. 6–7. o.

2.3. A szakértői bizonyítás új alapokra helyezése

A jelenleg hatályos polgári perrendűnk a 2016. évi CXXX. törvény szabályozza (a továbbiakban: Pp.), amely 2018 január 1-jén lépett hatályba. Az új kódex egyik kiemelt novumaként tarthatjuk számon a szakértői bizonyítás koncepcionális megváltoztatását. Az új polgári perrendtartás kodifikációja során napirendi ponton szerepelt a szakértői bizonyításra vonatkozó szabályok felülvizsgálata. Ennek egyik indoka az volt, hogy párhuzamba kellett állítani a szakértői bizonyítás szabályait a polgári perrendtartás alapelveivel és a bizonyításra vonatkozó egyéb normákkal. Másrészt olyan szabályozás megalkotására volt szükség, ami szem előtt tartja a perkoncentráció érvényesülését, és nem teszi lehetővé a peres eljárások hosszas elhúzódását.³⁰

A Pp. a korábbi kódexhez képest nem változtat alapvetően a szakértő szerepén, hiszen a szakértő igénybevétele is a bizonyítás egyik módjának minősül.³¹ Ennek megfelelően a szakértőket személyi bizonyítási eszközként kezeli.³² a szakvélemény pedig bizonyítéknak tekinthető.³³

A Szaktv. meghatározza az igazságügyi szakértők feladatát, amely nem más, minthogy a hatóság kirendelése vagy megbízás alapján, a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával készített szakvéleménnyel, a függetlenség és pártatlanság követelményének megtartásával döntse el a szakkérdést, és segítse a tényállás megállapítását.³⁴

A szakértők alkalmazásának vonatkozásában a Pp. 300. § (1) bekezdése normatív szintre emeli a korábbi bírói gyakorlatot, és már csupán az objektív feltétel került rögzítésre, ami a különleges szakértelem szükségessége, amely nélkül nem lehet a jogvita kereteit meghatározni, vagy nem lehet megállapítani valamely perben jelentős tény. Véleményem szerint a Pp. elmozdulása az objektív irány felé indokolt volt és szükség mutatkozott rá. Egy fenntartható, modern, a kor elvárásainak megfelelő rendszer nem működik garanciák nélkül. A Pp. felfogása a szakértői bizonyítás vonatkozásában az alapelvek védelmét szolgálja, továbbá az eljárások gyorsabb lefolyását célozza meg.

A korábbi tapasztalatok hatására a Pp. kiterjeszti a szakértő alkalmazását a jogvita kereteinek meghatározására is, amely azt jelenti, hogy nemcsak az érdemi tárgyalási szakban kerülhet sor

³⁰ A Kormány 2015. január 14. napján megtartott ülésén elfogadott Koncepció 20. o.

³¹ Pp. 267. §

³² Pp. 268. § (2) bekezdés

³³ Pp. 268. § (1) bekezdés

³⁴ Szaktv. 3. § (1) bekezdés

szakértő alkalmazására, hanem akár már a perfelvételi szakban is. A Pp. 300. §-ához kapcsolódó miniszteri indokolás azért tartotta különösen fontosnak ezt a változtatást, mivel „számos esetben előfordul, hogy szakismeret nélkül az sem állapítható meg, hogy az érvényesített jog alapjául feltüntetett tényeket a fél milyen alapon vitatja.”

A Kúria egyik határozata arra enged következtetni, hogy másodfokú eljárás során nem magától értetődő a szakértő kirendelése, valamint a szakértői bizonyítás elrendelése. Nem mérvadó továbbá, hogy a bírók nem rendelkeznek az elvárt szaktudással vagy sem.³⁵

A Pp. 300. § (1) bekezdés egyértelműen megjelöli azt, hogy mit is értünk szakkérdés alatt. A hivatkozott norma alapján minden kérdés idesorolandó, amelyet csak különleges szakértelem birtokában lehet megválaszolni.

3. A szakértői bizonyítás egyes módjainak kihívásai

Jelenleg a Pp. a szakértő alkalmazásának három egyenértékű módját rögzíti. Lehetősége van a félnek, hogy magánszakértői véleményt nyújtson be, felhasználhat más eljárásban kirendelt szakértő által készített szakvéleményt, továbbá szakértő kirendelését indítványozhatja a bíróság előtt. Esszenciális jelentőséggel bír azonban, hogy a fél csupán egy alkalmazási módot választhat, aminek racionális indoka a perkoncentráció érvényre juttatása. Nem lehet joghatályosan végigjárni ezt a három utat egy eljárásban, mivel jelentősen megnőne az eljárás során felmerülő költség, továbbá az eljárás ideje is elhúzódna. A Pp. főszabály szerint a fél rendelkezési elvét helyezi a képzeletbeli piramisunk tetejére, ami alól ritkán – törvényben szabályozott esetekben – az officialitás kivételt enged.³⁶

A félnek lehetősége van választani a három járható út közül, amelyet befolyásol egyrészt az anyagi helyzete, másrészt a pervitel terén szerzett tapasztalata, harmadrészt a szakkérdés jellege, negyedrészt pedig az adott ügy körülményei, specifikusságai.³⁷ Amint arra a törvény indokolása is rámutat, nem tehető különbség a bizonyító erő vonatkozásában a magánszakértő és a kirendelt szakértő által elkészített szakvélemény között. Továbbá a szakvélemény értékelése során nem lehet szempont az sem, hogy azt hogyan szolgáltatta a fél.³⁸

A két forma között alapvetően két különbséget lehet megemlíteni. A magánszakértői vélemény elkészítését a bíróság nem irányítja. A felek rendelkezési joga jelenik meg a mögötte rejlő

³⁵ Kúria Pfv.IV.20.992/2019/5.

³⁶ Lásd például: Pp. 492. § (2) bekezdés

³⁷ Nyilas: i.m. 100. o.

³⁸ T/11900. számú törvényjavaslat indokolással - a polgári perrendtartásról, Részletes indokolás a 300. §-hoz.

szabályozásban, továbbá szigorúbb elvárásokat támaszt a törvény a felekkel szemben. További kardinális eltérés az is, hogy ugyanarra a szakkérdésre egyszerre két magánszakvéleményt is benyújthatnak a felek, hiszen nemcsak a bizonyító fél lehetősége igénybe venni magánszakértőt, hanem az ellenérdekű fél is dönthet hasonlóképpen. Ennek indoka, hogy egy szakkérdést több oldalról meg lehet vizsgálni a perkoncentráció roncsolása nélkül, hiszen a bizonyítási cselekmények ebben az esetben egy időben folynak.³⁹

A perhatékonyság védelmére további törvényben szereplő garancia az is, hogy a kódex egy sorrendet állít fel a különböző módok alkalmazásának vonatkozásában, de semmiképp sem az értékükkel kapcsolatban. Kirendelt szakértő alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha a felek magánúton szerzett szakvéleményt nem kívánnak a bíróság elé terjeszteni.⁴⁰

Amennyiben a személyi kört vesszük figyelembe, akkor az figyelhető meg, hogy a felek csak olyan magánszakértőt bízhatnak meg, akit a bíróság igazságügyi szakértőként rendelhetne ki. Lényeges továbbá, hogy a magánszakértőre ugyanúgy vonatkoznak a képesítési, fegyelmi, etikai, illetve büntetőjogi szabályok, mint a bíróság által kirendelt szakértő személyére.⁴¹

A bírói gyakorlat tanulmányozása révén arra a következtetésre juthatunk, hogy a korábbi időkben csupán a fél személyes előadásának tekintette a bíróság a magánszakértő véleményét, azonban később már egészen odáig fejlődött ez a fajta felfogás, hogy alkalmassá vált lerontani a kirendelt szakértő által készített szakvéleményt is egy alapos magánszakértői szakvélemény.⁴²

Egy korábbi ügyben a Kúria kihangsúlyozta, hogy nem jár el helyesen az a bíróság, amelyik csak a fél személyes előadásaként értékeli a magánszakértő által készített szakvéleményt. Amint arra a testület rámutatott, a magánszakértő által elkészített szakvélemény „sui generis” bizonyítási eszköz, melyet a bíróságnak kötelessége értékelni a szabad bizonyítás keretein belül.⁴³

A Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Értekezletének 43. számú állásfoglalása alapján minden esetben az a bizonyító fél dönthet arról, hogy mely útját választja a szakértői bizonyításnak, aki valamely különleges szakértelem vonatkozásában kíván bizonyítást lefolytatni. Amennyiben mindkét fél bizonyító félnek minősül, akkor az sem kizárt, hogy az

³⁹ Nyilas: i.m. 101. o.

⁴⁰ Nagy Adrienn: Új jogintézmények a polgári perbeli bizonyítás szabályozásában, Jogtudományi Közlöny, 2018/1., 1-8. o.

⁴¹ Nyilas: i.m. 101-102. o.

⁴² BH 2004.59., BH1999. 405., BH 1996.102.

⁴³ Kúria Pfv.20740/2020/4. számú precedensképes határozata, továbbá Kúria Pfv.21217/2015/4. számú precedensképes határozata

egyik fél a magánszakértői bizonyítást preferálja, míg a másik fél a bíróság által kirendelt szakértőt indítványozza.

A jelenlegi hatályos szabályozás alapján az látható, hogy a törvény arra próbálja indítani a feleket, hogy keressenek fel magánszakértőt. Azonban, ha mindkét fél magánszakértőt bíz meg a szakvélemény elkészítésével, akkor a bizonyítás költsége már rögtön megduplázódik, melynek viselése rendkívül nagy terhet róhat a felekre.⁴⁴

Vannak olyan esetek, amikor a Pp. elvből kizárja azt a lehetőséget, hogy a felek magánszakértőt vegyenek igénybe és olyankor csak a bíróság rendelhet ki szakértőt. Továbbá az is sokszor előfordul az eljárás során, hogy a magánszakértő által elkészített szakvélemény hiányosságait csak úgy lehet orvosolni, hogy a bíróság kirendel egy kompetens szakértőt.⁴⁵ A szülői felügyelettel kapcsolatos, valamint a házassági perekben általában a kiskorú gyermek védelme érdekében történik ez a fajta szigorúság, származási perekben a bizonyítás speciális jellege miatt, továbbá a státuszperek során a hivatalból történő bizonyítás is indokul szolgál ezen szabályozásra.⁴⁶

3.1. A felek által megbízott magánszakértő

Az 1952-es Pp. nem foglalkozott a magánszakértő intézményével tételesen, így a törvényi alapok a jelenleg hatályos kódexünkben kerültek lefektetésre. A bírói gyakorlat korábban nem volt koherens abban a kérdésben, hogy hogyan és miként kell a magánszakértő által elkészített szakvélemény jogi természetét megítélni.⁴⁷ Az 1952-es Pp. alapján a feleknek megvolt a lehetősége, hogy bármikor benyújtsanak egy magánszakértő által készített véleményt, azonban – mint majd kifejtésre kerül – jelenleg ez a fél indítványához kötött.

A korábbi bírói gyakorlatból merítve a magánszakértő véleményét 5 kategóriába sorolhattuk:⁴⁸

- i) minősülhetett a fél személyes előadásának, „szakmai véleményének”, a leggyakoribb esetkör, amikor a fél kereseti kérelmének összecszerűségét kívánta alátámasztani és ezért keresett fel egy kompetens szakembert;⁴⁹
- ii) értékelésre kerülhetett, mint egyfajta szakmai álláspont a bizonyítékok körében;⁵⁰

⁴⁴ Nyilas: i.m. 104-105. o.

⁴⁵ Nagy: i.m. 1-8. o.

⁴⁶ Nyilas: i.m. 104-105. o.

⁴⁷ Bartal Géza: Magánszakértői vélemény az új Pp.-ben, Magyar Jog, 2018/6., 321. o.

⁴⁸ Bartal: i.m. 321. o.

⁴⁹ BH 1996.102., BH 2004.59. számú eseti döntések

⁵⁰ BH 1999.365., BH 2007.192. számú eseti döntések

- iii) a szabad bizonyítási rendszer keretein belül ún. „nem nevesített bizonyítási eszközként” is szerepelhetett az eljárásban, tipikusan abban az esetben, amikor a bíróság által kirendelt szakértő által elkészített szakvéleményt kívánta lerontani valamelyik fél;⁵¹
- iv) ismert volt az a felfogás is, amikor kifejezetten bizonyítási eszközként tekintettek a magánszakértő szakvéleményére, és a kirendelt szakértő véleménye mellett „másik szakvéleményként” került értékelésre;⁵²
- v) végül pedig egyedi sui generis bizonyítási eszközként is szerepelhetett a szabad bizonyítás keretein belül.⁵³

A Pp. 302. §-a alapján jogszabály eltérő rendelkezésének hiányában a felek indítványozhatják a magánszakértő által elkészített szakvélemény előterjesztését bíróság előtt. Mint már korábban említésre került, vannak esetek, amikor a törvény megszorításokkal él, és korlátozza a felek rendelkezési jogosultságait. Amennyiben a bíróság zöld jelzéssel él a felek kérelmével kapcsolatban, akkor végzésében felhívja a bizonyító felet, hogy a megszabott határidőn belül terjessze elő a magánszakértő által készített szakvéleményt. Természetesen a bíróság által megszabott időintervallum az ügy, valamint a szakkérdés jellegéből fakadóan mindig mérlegelés alapján határozható meg, melynek meghosszabbítása egyszer kérhető.⁵⁴ Amennyiben a fél a rendelkezésre álló határidő alatt nem terjeszti elő a szakvéleményt, akkor azt később már joghatályosan nem fogja tudni benyújtani, és viselnie kell a bizonyító félnek a bizonyítatlanság terhét is.⁵⁵

Ellentétben a bíróság által kirendelt szakértői bizonyítással, az indítványban nem kell feltüntetnie a félnek a megválaszolandó kérdések körét, mivel ilyenkor a szakértő nem a bíróság végzése alapján jár el, hanem a fél megbízása szerint és azon adatokból dolgozik, amelyeket a féltől megkap.⁵⁶ Azonban a CKOT 2017.11. 20-21. - 44. számú állásfoglalásának értelmében a fél kötelezettsége megjelölni a szakértő nevét és annak szakterületét. A fél autonómiája azonban rosszul is elsülhet, mivel ebben az esetben a bíróságnak nincs beleszólása a kérdések kialakításába, és a fél figyelmen kívül hagyhat olyan releváns kérdéseket, amelyek az ügy eldöntése szempontjából elengedhetetlenek.

⁵¹ BH 1983.233.; BDT 2003.759. számú eseti döntések

⁵² BDT 2001.181.; BH 2003.17. számú eseti döntések

⁵³ BDT 2001.444.; BDT 2005.1092.; BH 2010.186., BH 2012.175. számú eseti döntések

⁵⁴ Nagy Adrienn - Wopera Zsuzsa (szerk.): Polgári Eljárásjog I., Wolters Kluwer, 2021, Budapest

⁵⁵ Pp. 149. § (1)

⁵⁶ Bartal: i.m. 321-326. o.

Hangsúlyozandó, hogy a magánszakértők kötelesek a pártatlanság és függetlenség elveit szem előtt tartani. A megbízó nem utasíthatja a magánszakértőt a szakmai tartalom vonatkozásában, mivel ellenkező esetben az említett elvek jelentős csorbát szenvednének. A magánszakértő megbízója érdekeit nem tarthatja szem előtt, köteles a feltárt tényeket tárgyilagosan értékelni.⁵⁷

A szakvélemény részét képező tartalmi egység a szakértő véleménye, amely tartalmazza azokat a következtetéseket, melyeket a szakmai ténymegállapításokból vont le. Ezen keretek között a szakértő a feltett kérdésekre ad választ.⁵⁸ A törvény alapvetően az írásbeli szakvéleményt tekinti elsődlegesnek, szóban csak kivételesen lehetséges prezentálni, ha az a bizonyítás hatékonyságát elősegíti.⁵⁹

A felek egyenlőségének védelmében rögzíti a törvény azt a szabályt, hogy a magánszakértő kötelezettsége értesíteni a másik felet a megbízás tárgyáról, a vizsgálandó kérdésekről, a helyszíni szemléről és egyéb vizsgálatokról.⁶⁰ Az ellenérdekű félnek biztosítani kell a lehetőséget arra, hogy észrevételeit előterjeszthesse. A magánszakértőnek az ellenfél nyilatkozatait és észrevételeit is értékelnie kell, és köteles a neki címzett kérdéseket megválaszolni.⁶¹

Kérdésként merülhet fel, hogy vajon van-e lehetőségünk a keresetlevél benyújtása előtt magánszakértői véleményt készíttetni, vagy csak azt követően miután a bíróság az indítványt jóváhagyta. A kérdést a CKOT 45. állásfoglalása egyértelműen megválaszolja, mely szerint a fél jogosult már a keresetlevél benyújtása előtt magánszakértői szakvéleményt készíttetni, azonban azt csak az indítványnak helyt adó döntés után csatolhatja. Egy másik állásfoglalásában⁶² a testület azt is leszögezte, hogy természetesen sor kerülhet a szakvélemény elkészítésére az indítványt megelőzően is, azonban a per ezen fázisában még nem minősül magánszakértői szakvéleménynek, hanem csupán az indítványt támasztja alá. Kiegészítésként hozzá kell még tenni ezen gondolatfoszlányhoz, hogy amennyiben a szakértő ebben a stádiumban készíti el a magánszakértői szakvéleményt, és valamely törvény által megszabott perbeli kötelezettségét elmulasztja, akkor az az aggályossá válás kockázatával járhat.⁶³

Nem mondható egyértelműen indokoltnak a szabályozás azon pontja, mely szerint a magánszakértő csak azután indítványozhatja kérdések feltevését, miután a magánszakértői

⁵⁷ Nyilas: i.m. 105. o.

⁵⁸ Szaktv. 2.§ 15. pont.

⁵⁹ Nyilas: i.m. 105. o.

⁶⁰ Pp. 303. § (2) bekezdés a) pont.

⁶¹ Nyilas: i.m. 105. o.

⁶² 2017. 12. 8-i ülés - 7. számú állásfoglalás.

⁶³ Pp. 316. § (2) bekezdés b) pont.

véleményét a bíróság elé terjesztette. Perbeli jogai lényegében ezt megelőzően nincsenek a magánszakértőnek, azonban kötelezettségek sorával - akár már a per megindítása előtt is – kell szembenéznie. A kérdések feltevésének effajta korlátozása álláspontom szerint nem racionális és nem valamely garancia érdekében történik, ami felveti a kérdést, hogy mennyire valós az egyenértékűség a kirendelt szakértőkhöz képest.⁶⁴

A Szaktv. differenciál az adatkezelés vonatkozásában is, hiszen egy magánszakértő az érintett fél személyes adatait csak a fél előzetes írásbeli hozzájárulása alapján kezelheti, amelyet vélelmezni vagy kiterjesztő módon értelmezni nem lehetséges. A fél beleegyezése nélkül a magánszakértő nem tudja gyakorolni a másolatkészítési, valamint az iratbetekintési jogát, ami oda vezethet, hogy az eljárás során megghiúsulhat annak lehetősége, hogy magánszakértőtől származó szakvélemény készüljön el. Amennyiben mégis elkészíti a szakvéleményt a magánszakértő, akkor már jogsértő módon előállított szakvéleményről beszélhetünk, ami erőteljesen szembemegy a normatív szabályozással,⁶⁵ amire a továbbiakban a Pp. szabályai alapján a jogsértő bizonyítási eszközökre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. Az így előállított bizonyítékokat kizárólag rendkívüli esetekben, bírói mérlegelés alapján lehet felhasználni.⁶⁶

Mindezek fényében elmondható, hogy az adatkezelés vonatkozásában sem beszélhetünk egyenlőségről a szakértői bizonyítási módjai között, hiszen mint röviden ismertetésre került, a magánszakértő nincs törvény által felhatalmazva bizonyos személyes adatok kezelésére, hanem kifejezett hozzájárulásra van szüksége. Ez a fajta ambivalencia rendkívül erős korlátot állíthat a magánszakértői bizonyítással szemben.⁶⁷

Álláspontom szerint a felvetett eltérések tovább gyengítik azt a képet a magánszakértői bizonyításról, mely szerint az egyenértékű a bíróság által kirendelt szakértői bizonyítással, és úgy gondolom, hogy az erősebb korlátok nincsenek megfelelően alátámasztva. A magánszakértők vonatkozásában is érvényesülnek azok a szakmai elvárások, amelyek a bíróság által kirendelt szakértők felé irányulnak, ezért véleményem szerint azonos jogokkal kellene felruházni a magánszakértőket az eljárás produktívabb lefolytatásának érdekében.

⁶⁴ Pp. 303. § (2) bekezdés

⁶⁵ Szaktv. 53. § (1) bekezdés

⁶⁶ Pp. 269. § (4) bekezdés

⁶⁷ Nyilas: i.m. 109. o.

3.1.1. Fegyveregyenlőség vagy egyenlőtlenség?

Amint az már korábban kifejtésre került, a korábbi kódex és sokszor a gyakorlat nem tekintette egyenrangúnak a magánszakértő által elkészített szakvéleményeket. A szakirodalom elemzése alapján egyértelmű, hogy égető szükség mutatkozott a magánszakértői intézmény megalkotására.⁶⁸ A jogalkotó ezen igényeket figyelembe véve megalkotta a három utat, amelyek elméletben azonos értékkel bírnak a polgári eljárásjogi szabályozás rendszerében.

A magánszakértő által elkészített szakvélemény a hatályos koncepció alapján tehát azonos értékkel bír, mint a bíróság által kirendelt szakértő szakvéleménye. Sem a Pp., sem a Szaktv. nem tesz különbséget a két szakértő között a jogok, valamint kötelezettségek tekintetében. Természetesen kivételekként meg kell említeni bizonyos többletkötelezettségeket, amelyek a magánszakértőket terhelik. Ennek oka pedig, hogy a kirendelt szakértőkkel azonos perbeli adatokkal rendelkezzenek, melynek hiánya a szakvélemény aggályosságát eredményezhetné.⁶⁹

Eltérés mutatkozik abban a kérdésben, hogy a perköltség részeként tekinthető-e a fél azon előlegezése, melyet a szakvélemény beszerzésével kapcsolatosan tett, azonban az később aggályossá vált.⁷⁰ A korábbi bírói gyakorlatot vizsgálva bizonytalanság tapasztalható, mivel eltérő nézetek jelentek meg a gyakorlatban. Az egyik oldal álláspontja alapján „a bizonyítékok köréből kirekesztett” szakvélemények vonatkozásában felmerült költségek nem sorolhatóak a perköltség elemei közé. Ennek indoka a bizonyítás sikertelensége, valamint a bizonyíték alkalmatlansága, és méltánytalan lenne a pervesztes félre hárítani ezt a költséget. Ezzel ellentétes álláspont szerint azonban a kirekesztett szakvéleménnyel kapcsolatban felmerülő költség is a perköltség részét képezi, mivel az az igény perbeli érvényesítésével kapcsolatban és szükségképpen merült fel. Az ellentábor szerint nem az a mérvado szempont, hogy a szakvélemény alkalmas volt-e az állítások alátámasztására.⁷¹

A kirendelt szakértőkre, valamint a magánszakértőkre vonatkozó normák nem azonosak minden kérdés tekintetében, hiszen eltérő helyzet alakul ki akkor, ha a szakértő valamelyik

⁶⁸ Szalai Péter: XXI. Fejezet: Szakértők. In: Wopera Zsuzsa (szerk.): Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2017. 528. o.

⁶⁹ Pribula László: A szakértői díj meghatározásának gyakorlati problémái a megújított polgári perrendi modellben, Jogtudományi Közlöny 2022/2., 52. o.

⁷⁰ Pribula: i.m. 52. o.

⁷¹ A Miskolci Törvényszék Polgári-Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiumának 2019. december 10-i ülésére készített szakmai előterjesztés adatai.

peres féllel áll szerződéses kapcsolatban, vagy a bíróság közjogi aktusának köszönhető részvétele a peres eljárásban.⁷²

Az itt tárgyalt homályosságra viszont – az aggályos perköltség vonatkozásában – a Pp. egyértelműen válaszol, amikor rögzíti, hogy ha a magánszakértői vélemény aggályos, a fél a magánszakértő díját a perben nem számíthatja fel. A kódex tehát nem általánosságban beszél az aggályos szakvélemény költségének a viseléséről, hanem kiemeli a magánszakértő által készített szakvéleményt.⁷³

Kérdésként merülhet fel, hogy mi szolgál a megkülönböztetés alapjául. Amennyiben a kommentárirodalmat vesszük alapul, akkor arra a következtésre juthatunk, hogy a jogalkotó ezzel kívánta „szankcionálni” a magánszakértői bizonyítás sikertelenségét. A szigorú szabályozás mögött húzódik továbbá azon jogalkotó cél is, hogy a bizonyítás minél rövidebb idő alatt menjen végbe, ezzel elősegítve a perkoncentráció érvényre jutását.⁷⁴

Egyetértek Pribula azon nézetével, mely szerint a jogalkotó nem a perköltségviselés általános szabályaitól kívánt eltérni, hanem csupán a magánszakértők vonatkozásában kívánta érvényre juttatni az eltérést, mivel eltérő esetben nem szerepelne külön kitételként az, hogy „magánszakértői vélemény”.⁷⁵

A különbségtétel további oka, hogy a magánszakértő és a megbízó között szerződéses kapcsolat áll fenn, és a magánszakértőt a fél választotta ki és bízta meg. Ezzel szemben a kirendelt szakértő esetén a bíróság választ, és aggályosság esetén a szakértő mulasztása nem róható fel a félnek. A Pp tehát a sikertelenség kockázatának viselésével kapcsolatban figyelembe veszi, hogy a magánszakértőt az egyik peres fél választja ki és teszi fel neki a kérdéseket, továbbá a munkaköltség is a magánszakértő és a megbízó konszenzusa alapján alakul ki.

A perköltség viselésének tárgyalása során érdemes megemlíteni, hogy a szabályozás aggályosnak minősíti a magánszakértői véleményeket abban az esetben is, hogy ha a felek által megbízott szakértők szakkérdésben eltérő álláspontra jutnak. Ebben az esetben nem a hiányosság az, ami az aggályossághoz vezet, hanem a magánszakértők eltérő állásfoglalása. Amennyiben ez a helyzet áll elő, akkor csak a bíróság által kirendelt szakértő képes ezt a csomót kibogozni. Meglátásom szerint nem megfelelő a szabályozás azon pontja, amely szerint a kirendelt

⁷² Pp. 302. § (5) bekezdés, 307. § (1) bekezdés b) pont.

⁷³ Pp. 318. § (1) bekezdés

⁷⁴ *Aszódi László*: XXI. Fejezet: Szakértők. In: Wopera Zsuzsa (szerk.): A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata. Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 429. o.

⁷⁵ *Pribula*: i.m. 53. o.

szakértő hiába osztja a pernyertes fél által megbízott szakértő véleményét, akkor sem számítható fel a perköltség részeként a korábban aggályossá nyilvánított szakvélemény. Véleményem szerint a jogalkotó eredeti elgondolása nem ezen esetkörre terjedt ki és a szabályozás puhítása megoldást nyújthatna az igazságtalan helyzetek kiküszöbölésére.⁷⁶

A szakértői bizonyítási módok közötti átjárás lehetősége is az eltérések sorát erősíti, mivel amíg a magánszakértői bizonyítás sikertelensége esetén át lehet térni a kirendelt szakértői bizonyítás útjára, addig ez fordítva már nem mondható el. További eltérés, hogy amennyiben az egyik fél magánszakértőt kíván igénybe venni, akkor a másik félnek lehetősége nyílik ún. ellenőrző szakértő alkalmazására, melyre a kirendelt szakértő esetén szintén nincs lehetősége a feleknek. Amennyiben egy magánszakértő hibázik és a szakvéleménye aggályos lesz, akkor nincs lehetősége a félnek második, harmadik, sokadik magánszakértő alkalmazását indítványozni. Szemben ezzel, hogy ha a kirendelt szakértő véleménye aggályos, akkor indítványozható újabb szakértő kirendelése.

A kirendelt szakértő státuszát erősíti továbbá az is, hogy egyfajta ún. felülbírálati funkcióval rendelkezik a magánszakértő által készített vélemény felett abban az esetben, hogy ha a bíróság második körben a magánszakértői szakvélemény ellentmondásai, hiányai, bizonytalansága végett szakértőt rendel ki. Hozzá kell tenni ugyan, hogy a bizonyítékok köréből ugyan már kizárásra került a magánszakértői vélemény, de különösen abban az esetben, hogy ha két magánszakértői vélemény aggályos az eljárás során, akkor nagy valószínűséggel hasonló álláspontra juthat a kirendelt szakértő, mint valamelyik magánszakértő elődje. Elgondolkodtató, hogy a magánszakértők vonatkozásában nem beszélhetünk az említett funkcióról, ami számomra tovább erősíti azt a benyomást, hogy talán vannak egyenlőbbek az egyenlők között.⁷⁷

Egy rövid gondolat erejéig érdemes kitérni a más eljárásban készült szakvéleményekre, valamint azok felhasználhatóságára. A jogalkotó különbséget tesz aközött, hogy ez a szakvélemény kirendelt szakértő által készült vagy a fél bízta meg a szakértőt. Csupán az előbbi használható fel egy újabb peres eljárás során, amennyiben annak feltételei fennállnak. Véleményem szerint ez nem áll összhangban a perkoncentráció elvével, továbbá a jogalkotó ezzel szinte megkérdőjelezi a magánszakértők szakmaiságát, mivel az ő véleményük – a szabályozás szemüvegén keresztül vizsgálva – nem ér annyit, hogy máskor is fel lehessen

⁷⁶ *Pribula*: i.m. 53. o.

⁷⁷ *Varga István – Légrádi István*: Az egyes bizonyítékok. In: Egy új polgári perrendtartás alapjai (szerk. Németh János – Varga István). HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2014. 499-500. o.

használni. Legfeljebb talán, mint okirat értékelésre kerülhet, de kijelenthető, hogy nem képes felvenni a versenyt a kirendelt szakértő szakvéleményével egy újabb polgári eljárásban.⁷⁸

Az itt szemléltetett gondolatok számomra aggodalomra adnak okot, különösen amennyiben a kódexet átható szabad bizonyítási rendszerre gondolok. A kutatásom eredményei alapján arra az álláspontra jutottam, hogy egyfajta hierarchia fedezhető fel a kirendelt szakértő, valamint a magánszakértő véleménye között és a jogalkotó az előbbit felsőbbrendűnek tekinti, amennyiben összességében nézzük a képet. A feleknek még esélyük sincs vitába szállni a kirendelt szakértő véleményével, arról pedig, hogy ellenbizonyításra kerüljön sor, szó sem lehet a jelenlegi szabályozás szerint. Véleményem szerint megfontolást érdemelne a jövőben a szabályozás azon részének átgondolása, amely nem teszi lehetővé a szakmai vita lefolytatását a magánszakértő, valamint a kirendelt szakértő között.

3.2. A bíróság által kirendelt szakértő

A szakértők, illetve a bíróság perbeli jogait és kötelezettségeit, valamint a kirendelés meghatározását és annak tartalmát a Szaktv. szabályozza, azonban fontos tisztázni, hogy a hivatkozott jogszabály kizárólag a polgári peres eljárásokra vonatkozó különös rendelkezéseket rögzíti.

Amikor a bíróság által kirendelt szakértői bizonyításról esik szó, akkor alapvetően három esetkörre kell gondolnunk, melyeket a törvény egyértelműen rögzít. Az első esetkörbe sorolható, amikor a bizonyító fél nem indítványozza magánszakértő vagy más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazását, hiszen ebben az esetben már csak a bíróság rendelhet ki kompetenciával rendelkező szakembert. Szintén az első halmazhoz sorolható, amikor jogszabály nem enged lehetőséget magánszakértő alkalmazására, illetve a más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleménye valamilyen oknál fogva nem alkalmazható. Második csoportba azon esetek tartoznak, amikor a magánszakértői bizonyítás nem elégséges és valamilyen hibában szenved(nek) a szakvélemény(ek). Amennyiben egy szakvélemény aggályos, vagy két szakvélemény egymásnak ellentmond, akkor a bíróságnak lehetősége van szakértőt kirendelni, mivel a szabad mérlegelési jog nem terjed ki az effajta ellentmondások feloldására. Harmadik és egyben legrövidebb esetkör, amikor is a más eljárásban kirendelt

⁷⁸ Pp. 306. §

szakértő szakvéleményével kapcsolatban kell szakértőt kirendelni, melynek alapja lehet a felek által feltett kérdések, továbbá az aggályosság kiküszöbölése is.⁷⁹

A tárgyalási elv értelmében ebben az esetben is – főszabály szerint – csak a fél indítványára történhet szakértő kirendelése. Az officialitás csak szűk körben érvényesül, a törvény által taxatív módon meghatározott esetekben. Az 1952-es Pp.-vel szemben előrelépés, hogy most már a peres felek feladata megfogalmazni egyértelműen és konkrétan azon kérdéseket, amelyeket a szakértőnek meg kell válaszolnia. Amennyiben a felek ennek nem tesznek eleget, akkor az a bizonyítás mellőzését is eredményezheti végső soron. A kérdések körét illetően meg kell említenünk, hogy a bíróságnak is van lehetősége kérdéseket feltenni, azonban csak a tényállás azon részével kapcsolatban, amelyeket a felek kérdéseikkel érintettek.⁸⁰

Abban az esetben, hogy ha a felek által feltett kérdések köre nem terjed ki az ügyben releváns tényállításokra, – amelyek megválaszolásához különleges szakértelem van szükség – akkor a bíróság kötelezettsége a feleket tájékoztatni erről. Azonban ez nem jelenti azt, hogy ezzel a bíróságra hárul a feleket terhelő kötelezettség, csupán a per hatékony lefolytatása érdekében való közreműködés a feladata.⁸¹

A szabályozás a korábbi kódextől nem tér el abban a kérdésben, hogy ugyanazon szakkérdés vonatkozásában egy időben egy szakértő rendelhető ki, melynek indoka az eljárás elhúzódásának a megakadályozása. Több kirendelt szakértő alkalmazására csak egymást követően van lehetőség, a szabályozás kifejezetten tiltja több szakértő párhuzamos jelenlétét.

Amennyiben viszont különböző szakkérdések várnak megválaszolásra, akkor lehetőség van olyan szakértő kirendelésére, aki több szakterületre is be van jegyezve, illetve a szakértőnek lehetősége van igénybe venni szakkonzultánst is egyaránt.⁸² Ezekben a szituációkban arra is sor kerülhet, hogy a bíróság több szakértőt rendel ki, azonban ilyenkor a bíróság egyesített szakvélemény előterjesztésére hívja fel a szakértőket.⁸³

Jelen témakör taglalása során érdemes röviden kitérni arra is, hogy milyen szerepet játszik a bíróság a kirendelés során. Nincs eltérés a korábbiakhoz képest abban, hogy a feleknek lehetőségük van megállapodni a szakértő személyében. Amennyiben a felek között konszenzus

⁷⁹ *Bartal Géza*: XXI. Fejezet - Szakértők. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog I-II. - új Pp. - Kommentár a gyakorlat számára. ORAC, Budapest.

⁸⁰ *Nyilas*: i.m. 105. o.

⁸¹ *Bartal Géza* (2021): XXI. Fejezet - Szakértők. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog I-II. - új Pp. - Kommentár a gyakorlat számára. ORAC, Budapest.

⁸² Szaktv. 59. § (1) bekezdés

⁸³ Szaktv. 2. § 2. pont

van a szakértő személyének vonatkozásában, akkor a bíróságnak a választott szakértőt kell kirendelnie, amitől a bíróság nem térhet el. Abban az esetben viszont, hogy ha a felek nem jutnak dűlőre, akkor a szakértő személyéről a bíróság dönt.⁸⁴

A kirendelés során a bíróságnak kettős szerepet kell betöltenie. Egyfelől érvényre kell juttatnia a törvényben megjelenő közrehatási kötelezettségét, amely azt jelenti, hogy együtt kell működnie a felekkel a kérdések, valamint az adatok vonatkozásában. Másfelől pedig a kirendelés elkészítése is a bíróság feladata, amelyre az indítvány alapján kell sort keríteni. A bizonyítás folyamatának gyorsasága, valamint szakmaisága végett a bíróságoknak gondos figyelmet kell fordítaniuk arra, hogy a szakértő egyértelmű, világos, valamint ellentmondásmentes instrukciókat kapjon.⁸⁵

A Szaktv. előírásai alapján a végzésben szerepelnie kell mindazon adatok összességének, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a szakértő a feladatát maradéktalanul el tudja látni. Amennyiben további információkra van szüksége, akkor a szakértő további adatok rendelkezésre bocsátását kérheti.⁸⁶

Főszabály szerint a bíróság által kirendelt szakértő egyedül készíti el a szakvéleményét és nem von be más szakértőt, ez alól kivételt képezhet viszont azon esetkör, amikor a bíróság ezt engedélyezi.⁸⁷

Lényeges eltérés a kirendelt szakértők vonatkozásában, hogy kötelesek eljárni és főszabály szerint nincs választási lehetőségük, hogy az adott ügyben elkészítik-e a szakvéleményt vagy sem. Természetesen vannak kivételek, amelyeket a Pp., valamint a Szaktv. határoz meg.⁸⁸

3.2.1. A felek rendelkezési joga kontra a bíróság közrehatási kötelezettsége

Felmerülhet a kérdés, hogy mennyiben érvényesül a felek rendelkezési joga azokban az esetekben, amikor a bíróság rendel ki szakértőt a peres eljárás során. A kérdés megválaszolásához hozzátartozik annak vizsgálata is, hogy a bíróság milyen mértékben vállal szerepet a bizonyítási cselekmények kivitelezésében.

⁸⁴ Bartal Géza (2021): XXI. Fejezet - Szakértők. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog I-II. - új Pp. - Kommentár a gyakorlat számára. ORAC, Budapest.

⁸⁵ Bartal Géza (2021): XXI. Fejezet - Szakértők. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog I-II. - új Pp. - Kommentár a gyakorlat számára. ORAC, Budapest.

⁸⁶ Szaktv. 45. § (2) bekezdés c) pont, Szaktv. 39. § (1) bekezdés

⁸⁷ BH 1996.492.

⁸⁸ Szaktv. 45. § (3) bekezdés

Amint arra *Parlagi Máttyás* is rámutatott,⁸⁹ a bíróság kötelezettsége felhívni a felek figyelmét a kérdések megfogalmazásával kapcsolatban. Abban az esetben kerül erre sor, hogy ha a felek valamely releváns tényre nem kérdeznek rá, amely az érvényesített jog szempontjából kiemelkedő fontossággal bír. Amennyiben a felek nem tesznek eleget a felhívásnak, akkor akár a szakértő kirendelésének mellőzése is bekövetkezhet. Ennek értelmében megállapítható, hogy markáns szerephez jut a bíróság a szakértői bizonyítás során és pásztorként vesz részt az eljárásban. A gyakorlat alapján az a következtetés vonható le, hogy általában úgy és addig terelgeti a feleket a bíróság, hogy szóba se jöhessen a „hiányos kérdések esetköre”.⁹⁰

Véleményem szerint a bíróság atyáskodó szerepe nincs teljesen összhangban azzal, hogy a bizonyítás sikeressége lényegében a felek érdeke, továbbá a Pp. azon rendelkezésével, mely szerint a perben jelentős tényeket annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valósnak fogadja el, továbbá azzal a rendelkezéssel sem, mely szerint a bizonyítás elmaradásának vagy sikertelenségének a következményeit is ez a fél viseli.⁹¹

A bíróságot egy széles körű anyagi pervezetési kötelezettség terheli, amelynek eleget téve a bírók azokban az esetekben, amikor a bizonyítás, illetve ellenbizonyítás sikertelensége bekövetkezhet, akkor általában beavatkoznak a bizonyítás folyamatába. A legtipikusabb példa erre a részvételre, amikor a bíró felhívja a felek figyelmét arra, hogy a szakvélemény aggályos, mindezt annak érdekében, hogy az aggályosság feloldásra kerüljön. Ehhez azonban hozzá kell tennünk azt is, hogy a szakvélemény kiegészítése csak a bizonyító fél indítványára történhet meg. Elméleti alapon tehát a bíróság csupán felnyitja a felek szemét és a fél döntése, hogy miként és hogyan értékeli azon információkat, amelyeket tudtára hoztak, de a gyakorlat arra enged következtetni, hogy ennél erősebb befolyással bírnak a bíróságok, amely a rendelkezési elv sérülését eredményezheti.⁹²

A hatályos kódex a kirendelt szakértő perbeli szerepén nem tudott változtatni, így mondhatni „ténybíró” szerepkörében vesz részt az eljárásban. Megítélésem szerint nem mondható indokoltnak a bíróság erős közrehatási kötelezettsége a polgári peres eljárások során, és önmagában a perkoncentráció érvényre juttatása nem szolgál magyarázatként. Saját állásponthoz a kérdés vonatkozásában, hogy sokszor a bíróságok egészen a „falig” el akarnak

⁸⁹ *Parlagi Máttyás*: Szakértő alkalmazása az új Polgári Perrendtartás szerint. Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, Budapest 2017. 166. o.

⁹⁰ Pp. 276. § (5) bekezdés

⁹¹ Pp. 265. § (1) bekezdés

⁹² *Nagy Adrienn*: Bizonyítás. In: Kommentár a polgári perrendtartáshoz (szerk. Wopera Zsuzsa). Wolters Kluwer, Budapest 2019. 816-817. o.

menni, amikor nem a felek választottak szakembert és a bizonyítási cselekményeket mindaddig indokoltnak tartják, amíg nem születik meg egy száz százalékosan tökéletes szakvélemény, amely sokszor az eljárás hosszas elhúzódását eredményezheti.

3.3. A más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazása

A kirendelés egyik speciális eseteként kell megemlíteni a más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazását, amelyről a Pp. 306. §-a rendelkezik. Amennyiben korábban már egy másik eljárás során megválaszolásra került olyan szakkérdés, ami egy későbbi peres eljárás során releváns, akkor a fél választhat, hogy a másik eljárásban készült szakvélemény felhasználását indítványozza, vagy a szakértő igénybevételenek másik két módját kívánja alkalmazni a perben. Amennyiben a fél arra tesz indítványt, hogy a más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleménye kerüljön alkalmazásra, akkor azzal kizárja a másik két lehetőséget. Fontos, hogy nincs lehetősége a peres félnek arra, hogy utólag döntsön úgy, hogy mégis a más eljárásban elkészült szakvéleményt kívánja felhasználni, ha korábban a másik két út közül valamelyik mellett tette le a voksát.⁹³

A bírói gyakorlatot megvizsgálva kijelenthető, hogy a más eljárásban készült szakvélemény csak abban az esetben használható fel, ha a tényállás megegyezik, továbbá a ténykérdés azonos, illetve a szakvélemény a tárgyalás anyagát képezi.⁹⁴ További feltételként állapítja meg a bírói gyakorlat, hogy a szakvélemény készítése és felhasználása között rövid időköz álljon fenn, valamint adottnak kell lennie a megismerés és kérdésfeltevés lehetőségének is.⁹⁵

A korábbi szabályozás és bírói gyakorlat kapcsán Grósz kiemelte,⁹⁶ hogy *"az ilyen szakvélemény az újabb eljárásban a [korábbi] szabályok alapján [...] csak okiratként értékelhető, készítője pedig »csupán« tanúként hallgatható ki."* A korábbi felfogáson túllépve⁹⁷ immár lehetséges a korábban készült szakvélemény felhasználása bizonyítékként, ami lehetővé teszi a bizonyítás duplikációjának elkerülését. Ez a fajta látásmódbeli előrelépés szintén a perkoncentráció védelmét szolgálja, továbbá alkalmas a per során felmerülő költség redukálására egyaránt.⁹⁸

⁹³Nyilas: i.m. 110. o.

⁹⁴BH 2024.147.

⁹⁵Grósz Tamás: i.m. 26. o.

⁹⁶Grósz: i.m. 26. o.

⁹⁷A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény indokolása a 306. §-hoz.

⁹⁸Szabó Andrea: Más eljárásban kirendelt szakértő, mint a perkoncentráció eszköze. In: Miskolczi-Bodnár Péter (szerk.): XX. Jogász Doktoranduszok Konferenciája. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2021. 106. o.

Nem található taxatív felsorolás azzal kapcsolatban, hogy mely más eljárásokban készült szakvéleményeket sorolhatjuk ebbe a körbe. A jelenlegi szabályozás értelmében azonban a fél csupán a kirendelt szakértő szakvéleményét használhatja fel, ami értelemszerűen kizárja a magánszakértő más eljárásban készített szakvéleményének felhasználását.⁹⁹ A szakirodalomban megtalálható egyes nézetek alapján azonban az ide sorolandó eljárások körét széleskörűen kell meghatározni, és ide kell sorolni mindenképpen a más polgári peres/nemperes eljárásokat, büntető-, szabálysértési vagy választott bírósági eljárásokat egyaránt.¹⁰⁰ Érdemes megemlíteni továbbá a Debreceni Ítélőtábla egyik határozatát is,¹⁰¹ mely akként rendelkezik, hogy *„a munkavállaló alperesek vétkes kötelezettségszegését, a munkáltató sérelmére bűncselekmények elkövetését megállapító büntető ítélethez a munkaügyi bíróság kötött, ám a büntető ítélet tényállásához nem, ugyanakkor az abban az eljárásban keletkezett bizonyítékokat, így különösen szakértői véleményt, jogszerűen használhatja fel.”* Követendőnek tartom Molnár Judit és Cséffai Attila Csaba álláspontját, mely szerint a törvény értelmezése nem zárja ki azt sem, hogy a más tagállamban lefolytatott eljárásokat is idesoroljuk.¹⁰²

Jelentős eltérés a magánszakértői bizonyítás szabályaitól, hogy a más eljárásban készült szakvélemény alkalmazására csak és kizárólag a bizonyító fél tehet indítványt, melyet az új Pp. jogértelmezési kérdéseivel foglalkozó konzultációs testület 2018. január 12-i ülésén a 19. számú állásfoglalásában is megerősített. A testület azt is kifejtette, hogy azokban az esetekben, ha az egyik oldalon több fél áll, akkor csupán egyetlen más eljárás során készült szakvélemény alkalmazását indítványozhatják.¹⁰³

Nincs lehetőség hivatalból felhasználni a más eljárásban készült szakvéleményt, illetve nem szükséges a releváns kérdéseket megjelölni az indítványban. A feleknek résen kell lenniük, mivel főszabály szerint csak a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig nyújthatják be az indítványaikat. Amennyiben valaki elmulasztja a határidőt, akkor az utólagos bizonyítás szabályait kell alapul venni.¹⁰⁴

A korábbi szabályozás enyhült abban a tekintetben, hogy most már célszerűségi okok fennállta esetén a bíróság bármikor beszerezheti az ilyen szakvéleményeket. A Pp. jogértelmezési

⁹⁹ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény indokolása a 306. §-hoz.

¹⁰⁰ Nagy Adrienn: Bizonyítás. In: Wopera Zsuzsa (szerk.): Kommentár a polgári perrendtartáshoz. Budapest, Wolters Kluwer, 2019. 804. o.

¹⁰¹ Debreceni Ítélőtábla Mf.I.50.045/2021/14. számú határozata

¹⁰² Molnár Judit - Cséffai Attila Csaba: A más eljárásban kirendelt szakértő véleménye és felhasználása a polgári perben, Magyar Jog, 2024/6., 340-341. o.

¹⁰³ Bartal Géza (2021): XXI. Fejezet - Szakértők. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog I-II. - új Pp. - Kommentár a gyakorlat számára. ORAC, Budapest.

¹⁰⁴ Pp. 198. §, Pp. 220. § (1)-(6) bekezdés.

kérdéseivel foglalkozó testület 2017. 12. 8-i ülésének 9. számú állásfoglalásában meghatározta, hogy mikor beszélhetünk célszerűségről. A testület álláspontja szerint „*a bíróságnak akkor célszerű a más eljárásban kirendelt szakértő által készített szakvélemény beszerzése iránt intézkednie, ha a fél számára a szakvélemény beszerzése nem lehetséges, az jelentős nehézséggel vagy aránytalan többletköltséggel járna számára, valamint ha a másik eljárás iratait egyéb okból is be kellene szerezni.*”

4. Az eseti szakértők előretörése?

A dolgozatom utolsó fejezete arra koncentrál, hogy hogyan válhat valaki eseti szakértővé, milyen garanciák és elvárások támaszthatóak velük szemben, továbbá definiálom, hogy kiket is értünk az említett személyi kör alatt, végül pedig a rendszer aggályainak bemutatására is sor kerül.

Előjáróban elmondható, hogy az eseti szakértők jelenlegi, valamint korábbi megítélése korántsem egységes. Vannak, akik szerint az intézmény hasznos és az igazságszolgáltatás fogaskerekének megfelelő működését elősegíti, mások szerint azonban nem. A szabályozás tekintetében az látható, hogy az 52-es Pp. nem rendelkezett kifejezetten az eseti szakértőkről, a hatályos kódex viszont már ismeri a terminológiát.¹⁰⁵

Ha a szakértői törvényeket tesszük vizsgálatunk tárgyává, akkor érdekes dolgokat tapasztalhatunk az intézmény vonatkozásában. Az igazságügyi szakértőkről korábban a 2005. évi XLVII. törvény (a továbbiakban: régi Szaktv.) rendelkezett, melyben a módosításoknak köszönhetően folyamatosan változott az a csekély normaszöveg, amely az eseti szakértőkre vonatkozott. A korábbi szakértői törvény 2006. január 1-jén lépett hatályba, melyben rögzítésre került, hogy igazságügyi szakértői tevékenységet kivételesen eseti szakértő is végezhet. A szabályozás első változata csupán igazságügyi szakértő hiányában tette lehetővé az eseti szakértők alkalmazását.

A jelenlegi Szaktv. 2016. június 15-én lépett hatályba, amellyel elődje helyébe lépett. Amint az bemutatásra kerül, az eseti szakértőkre vonatkozó szabályanyag módosításokon, illetve bővítésen ment keresztül az utóbbi években. Ennek ismertetése előtt azonban lényegesnek tartom meghatározni, hogy kiket is értünk eseti szakértők alatt, és mikor van mód az alkalmazásukra.

¹⁰⁵ Pp. 300. § (2) bekezdés

A Szaktv. az értelmező rendelkezések között a 2. §-ban meghatározza az eseti szakértő fogalmát. E szerint „*olyan – az eljárásban megállapítandó vagy megítélendő jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához vagy megítéléséhez – megfelelő szakértelemmel rendelkező természetes vagy jogi személy, aki nem igazságügyi szakértő; valamint olyan igazságügyi szakértő, aki az igazságügyi szakértői szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről szóló rendeletben meg nem határozott szakterületen ad szakvéleményt*”.

A törvény válaszol arra a kérdésre is, hogy mely esetekben van lehetőség eseti szakértőt alkalmazni bejegyzett igazságügyi szakértő helyett. A törvény az alábbi három esetkört említi:

- i) nincs bejegyzett igazságügyi szakértő az adott szakterületen,
- ii) az adott szakterületen bejegyzett igazságügyi szakértő nem tud a kirendelésnek eleget tenni időszakos hiány, illetve egyéb szakmai ok miatt,
- iii) az adott szakterület nem szerepel a miniszter rendeletében felsorolt szakterületek között.

Véleményem szerint az első, valamint az utolsó esetkör magától értetődő és nem okoz nehézséget az értelmezés során, azonban a második esetkör további elemzést igényel. Amennyiben összevetjük a törvény hatályos állapotát a közlönyállapottal, akkor arra lehetünk figyelmesek, hogy az eseti szakértőkre vonatkozó rendelkezések módosultak valamelyest.

A Szaktv. korábbi változata nem rendelkezett arról, hogy mit is jelent az időszakos hiány és mikor dönthet úgy a bíró, hogy az igazságügyi szakértői út nem járható és tovább kell lépni az eseti szakértői ösvényre.

A Szaktv. 4. §-ának (4) bekezdésének b) pontja eredetileg úgy szólt, hogy „*az adott szakterületen – időszakos hiány vagy egyéb szakmai ok miatti hiány okán – a bejegyzett igazságügyi szakértők egyike sem tud eleget tenni a kirendelésnek*”. 2024.07.09.-én apró módosításra került ezen szakasz, amely jelenleg úgy rendelkezik, hogy „*az adott szakterületen – időszakos hiány, vagy egyéb szakmai ok miatt – bejegyzett igazságügyi szakértő nem tud eleget tenni a kirendelésnek*”. Látható, hogy apró változásról beszélhetünk, sokkal lényegesebb azon változás, hogy a törvény kapott egy új bekezdést a (4a) bekezdés személyében.

A hivatkozott bekezdés megválaszol egy olyan kérdést, ami eddig törvényi szinten még nyílt volt, ez pedig nem más, mint hogy mikor beszélhetünk időszakos hiányról egy adott szakterületen. A rendelkezés értelmében akkor állapítható meg az időszakos hiány egy adott

szakterületen, hogy ha a kirendelő szerv több igazságügyi szakértő megkeresését követően arra a megállapításra jutott, hogy nincs közöttük olyan, aki eleget tud tenni a kirendelésnek. Az előzetes tájékozódás során a kirendelő szerv röviden ismerteti a szakértő irányába az adott ügy tényállását és elektronikus levél formájában felhívja a bejegyzett igazságügyi szakértőt, hogy nyilatkozzon arról, hogy vállalja-e a kirendelést, vagy sem, amelyre öt munkanap áll rendelkezésére.

A Szaktv. módosítására leginkább a korábbi jogalkalmazói visszajelzések miatt került sor, mivel a korábbi tapasztalatok arról tanúskodtak, hogy egyes szakterületeken kritikus hiány volt tapasztalható, amely a peres eljárások elhúzódásához vezetett. A joggyakorlat ide sorolta különösen az igazságügyi pszichiátriai, a klinikai és mentálhigiéniai felnőtt és gyermek szakpszichológus vagy építésügyi, informatikai szakterületeket.¹⁰⁶

Az eljárások gyorsítása és a rendszer tehermentesítése végett a jogalkotó 2024-ben normatív szinten rögzítette az előzetes tájékozódás intézményét. A bíróságok számára az eseti szakértői út csak akkor adott, – amennyiben van bejegyzett igazságügyi szakértő az adott területen – amennyiben a megkeresett igazságügyi szakértő úgy nyilatkozik, hogy nem tudja vállalni a kirendelést. Az eseti szakértő kirendelésének szükségességét, valamint következményeit minden esetben a kirendelő szerv kötelessége megállapítani. Az előzetes tájékozódás tehát lehetővé teszi, hogy még a kirendelés előtt a bíróság tudomást szerezzen arról, hogy az adott igazságügyi szakértő rendelkezik-e kapacitással vagy sem.¹⁰⁷

Véleményem szerint a törvény ezen módosítása indokolt volt, hiszen a jelenlegi kódex motorja – az elképzelések szerint – a perkoncentráció és amennyiben a szakértői bizonyítás jelentősen elhúzza az eljárások időtartamát az a cél ellen hat. A túlterheltség vonatkozásában véleményem szerint veszélybe kerül a munka minősége is, hiszen a rendelkezésre álló szakértők kénytelenek rohamos tempóval elkészíteni a szakvéleményeket, ami a szakvélemény rovására is mehet, amely aggályosságot eredményezhet, ami az eljárás elhúzódáshoz vezethet végső soron. Nem utolsó sorban pedig szem előtt kell tartanunk, hogy nem robotokról beszélünk, tehát amennyiben nem sikerül effektív módon csökkenteni a szakértőkre háruló munka mennyiségét, akkor az komoly egészségügyi problémákat is eredményezhet.

További óriási jelentőséggel bíró változás a Szaktv. 4. §-ának (4b) bekezdése, amely azzal foglalkozik, hogy mikor rendelkezik megfelelő szakértelemmel az eseti szakértő. Amint arra a

¹⁰⁶ T/8004. számú törvényjavaslat indokolással - az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról 88. §

¹⁰⁷ T/8004. számú törvényjavaslat indokolással - az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról 88. §

törvény, valamint a módosítás indokolása is rámutat, ezen felsorolás nem taxatív, hanem exemplifikatív, ahol az esetek köre bővíthető.

A törvény az alábbi esetköröket rögzíti iránymutatásképp a megfelelő szakértelem vonatkozásában az eseti szakértő kapcsán:

- a) a működési engedélyhez kötött tevékenység esetén a működési engedélye szerinti szakterületen,
- b) a szakvizsgáláshoz kötött tevékenység esetén a szakvizsgálója szerinti szakterületen,
- c) kötelező kamarai tagsághoz kötött tevékenység esetén a kamarai jogosultsága szerinti szakterületen, vagy
- d) ha a tevékenység az a)-c) pont szerinti feltételhez nem kötött – az adott szakterületen legalább tíz év szakmai gyakorlattal rendelkezik.¹⁰⁸

További többletfeltétel, amely módosításra került 2022-ben, hogy csak az járhat el eseti szakértőként, aki a Pp 45. § (2) bekezdés n) pontja szerint kijelenti, hogy aláveti magát az igazságügyi szakértőkre vonatkozó fegyelmi követelményeknek. A jogok és kötelezettségek vonatkozásában pedig a törvény akképpen rendelkezik, hogy az eseti szakértők jogaira és kötelezettségeire a Szaktv. rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni.¹⁰⁹

Irányadónak és követendő gyakorlatnak tartom a Kúria azon álláspontját, mely szerint az eseti szakértők alkalmazása során nem lehet eltérni a Szaktv. garanciális rendelkezéseitől, továbbá nem mellőzhető a jogalkalmazó szerv által annak megjelölése, hogy miért került sor eseti szakértő kirendelésre.¹¹⁰

4.1. A bírói gyakorlat a régi Szaktv. hatálya alatt

A korábbi bírói gyakorlat vizsgálata alapján az látható, hogy a jogalkotó meredek szakadékot alakított ki az eseti szakértők, valamint az igazságügyi szakértők között onnantól kezdve, hogy meghatározta az igazságügyi szakértővé válás kritériumait.

A korábbi bírói gyakorlat és szabályozás alapján elegendő volt a szaktudás megléte, annak eredete viszont lényegtelen volt. Csupán annyi elvárást támasztottak korábban az eseti szakértőkkel szemben, hogy a szakkérdés vonatkozásában rendelkezzenek ismerettel, továbbá

¹⁰⁸ Szaktv. 4. § (4b) bekezdés

¹⁰⁹ Pp. 4. § (5) bekezdés

¹¹⁰ Kúria Kfv.37323/2023/6. számú precedensképes határozata

azt a legjobb ismeretük szerint adják elő. A jogalkotó eredetileg azt az elvárást támasztotta az eseti szakértők alkalmazásával szemben, hogy csak akkor lehet kirendelni őket, hogy ha nincs az adott területen bejegyzett igazságügyi szakértő, az ettől eltérő intézkedések szabályellenesnek voltak tekintendők. A Kúria összefoglaló véleményéből azonban arra a következtetésre juthatunk, hogy már korábban a gyakorlat kiterjesztően értelmezte a szabályozást, és amennyiben valamely kirendelhető szakértő(k) le volt(ak) terhelve, akkor az eseti szakértő intézményéhez nyúltak a jogalkalmazó szervek. Az így kirendelt eseti szakértő véleményét korábban okirati bizonyítékként vették figyelembe a bíróságok. Arra is találhatunk példát a korábbi gyakorlatból, amikor a bíróság a perköltség összegének csökkentése végett döntött az eseti szakértő alkalmazása mellett, mivel az igazságügyi szakértő alkalmazása indokolatlanul magas költségekkel járt volna.¹¹¹

A kiterjesztő értelmezést erősítette *Molnár Ambrus* is, aki célszerűségi, valamint gazdaságossági okokkal indokolta a gyakorlat eltérését. A bíróságok néha olyan esetekben is eseti szakértőket rendeltek ki, amikor nem lett volna akadálya bejegyzett igazságügyi szakértő kirendelésének, melynek oka leginkább az eljárás idejének csökkentése, valamint a költségek mérséklése volt. *Molnár* továbbá arra is rámutatott, hogy nem csupán a perkoncentráció elősegítése végett került korábban előtérbe az eseti szakértők intézménye, hanem sokszor a bíróságok a szakvélemények hiányainak kiküszöbölése végett is alkalmazták. Tipikusan ilyen helyzet állt elő, amikor a bíróság bejegyzett igazságügyi szakértőt rendelt ki, azonban az eljárás során valamiért törlésre került a névjegyzékből. Ilyen esetekben az eseti szakértő legitimáló szerepet töltött be a korábbi kirendelés vonatkozásában.¹¹²

Korábban az igazságügyért felelős miniszter felé támasztott elvárás volt a gyakorlat részéről, hogy célszerű lenne egy minimum rendelkezésre állási szintet meghatároznia. Ezalatt azt értem, hogy a jogalkalmazó szervek az adott szakterületekhez kapcsolható igazságügyi szakértők minimális számát kívánták meghatározni normatív szinten az eljárások idejének elhúzódása végett. Önmagában már az elgondolkodtató, hogy 2014-ben csupán négy gyermek szakpszichológus, valamint egy botanikus szakértő állt rendelkezésre. Meglátásom szerint kijelenthető, hogy ez a rendszer nem volt fenntartható, hiszen ekkora ügyterhet egy szakértő nem bír el. A jogalkalmazó szervek úgy foglaltak állást, hogy amennyiben a jogalkotó nem

¹¹¹ Kúria Joggyakorlat-Elemző Csoport Összefoglaló vélemény 2014: A szakértői bizonyítás a bírósági eljárásban 45. o.

¹¹² Kúria Joggyakorlat-Elemző Csoport Összefoglaló vélemény 2014: A szakértői bizonyítás a bírósági eljárásban 144. o.

tartja megvalósíthatónak az itt kifejtett „kérésüket”, akkor gondolja újra a rendszert, különösen az eseti szakértők kirendelhetőségének esetköreit.¹¹³

Korábban nem volt példa nélküli az sem, amikor nem volt nyilvántartásba vett természetes személy, gazdasági társaság, intézmény vagy kijelölt testület egy szakkérdés vonatkozásában. Azonban ez nem szolgálhat indokként arra, hogy a bíróság szakvélemény nélkül, saját meglátása alapján döntsön a szakkérdés vonatkozásában. Ilyenkor tipikusan eseti szakértő kirendelésére kerülhetett sor. Az eseti szakértők véleményének perdöntő ereje a szakértő szakmai kompetenciáján múlt ezekben az esetekben.¹¹⁴

A korábbi Pp. valamint Szaktv. alatt a Kúria egyik összefoglaló véleményében foglalkozott azon kérdéskörrel is, hogy honnan rendelnek ki szakértőket a bíróságok. A járásbíróságok előtt folyó ügyek 69%-ában bejegyzett igazságügyi szakértő került kirendelésre, 3,5%-ban szakértői intézmény alkalmazásában álló természetes személy, 3,8%-ban olyan gazdasági társaság, amely jogosult szakvélemény adására, szakértői intézmények az esetek 21%-ában. Az eseti szakértők viszont csupán az esetek 1,3%-ban kerültek alkalmazásra. A hivatkozott számok alapján az mondható el, hogy korábban a polgári perek során a bizonyítási eljárásban 90%-ban csak olyan szakértő vett részt, aki szerepelt a névjegyzékben. A statisztikát alapul véve tovább erősödött a jogalkalmazói karban azon igény, hogy a rendszer reformra szorul és meg kell erősíteni a szakértők számát, mivel nélkülük nem lehetséges az eljárásokat ésszerű időn belül befejezni. Említést érdemel, hogy ebben az időszakban a büntető, munkaügyi és közigazgatási eljárásokban is hasonló számokat lehetett tapasztalni az arányok vonatkozásában, és a szakértői bizonyítás intézményének megreformálása mellett voltak a más ügyszakban ítélező bírák is.¹¹⁵

Az előző rendszer több sebből vérzett a jogalkalmazó szervek véleménye alapján, mivel a korábbi névjegyzékbe vételi eljárás nem volt képes biztosítani a legalkalmasabb szakértők kiválasztását, és a joggyakorlat erős kritikája alapján olyan személyek is bekerülhettek a rendszerbe, akik „minden tekintetben alkalmatlanok” voltak. A jogalkalmazás egyértelművé tette azon igényét, hogy csak a különböző szakterületek legkiválóbb képviselői kerülhessenek be a névjegyzékbe, mint igazságügyi szakértők. Ezen felül a gyakorlat a képzési követelmények korábbi rendszerét sem tartotta kielégítőnek. A korábbi gyakorlat álláspontja

¹¹³ Kúria Joggyakorlat-Elemző Csoport Összefoglaló vélemény 2014: A szakértői bizonyítás a bírósági eljárásban 49. o.

¹¹⁴ Kúria Joggyakorlat-Elemző Csoport Összefoglaló vélemény 2014: A szakértői bizonyítás a bírósági eljárásban 173. o.

¹¹⁵ Kúria Joggyakorlat-Elemző Csoport Összefoglaló vélemény 2014: A szakértői bizonyítás a bírósági eljárásban 341. o.

szerint, csak akkor lehet visszaszorítani az eseti szakértők alkalmazásának a körét, hogy ha a rendszer új köntöst kap. Kritikaként jelent meg az eseti szakértőkkel kapcsolatban továbbá, hogy gyorsabb átfutási idővel dolgoznak, valamint a díjazásuk is alacsonyabb. Az előző szabályozás szerint szükséges, de véleményem szerint nem elégséges feltétel, hogy legyen jártas az adott szakkérdésben az eseti szakértő. Ezen túlmenően korábban más többletfeltételnek nem kellett érvényesülnie, ami meglátásom szerint könnyen odavezethetett, hogy az eseti szakértő „szakmaisága” megkérdőjelezésre került. Végül pedig meg kell említenünk azt is, hogy az eseti szakértők gyakori alkalmazása a gyakorlat szerint aggályossá teheti a szakértők legitimációját és ronthatja a szakértőkről alkotott képet az állampolgárok szemében.¹¹⁶

4.2. A módosítások kapujában

A szakértői bizonyítási rendszer az utóbbi hónapokban fokozott figyelmet kapott és jelentős változásokon ment keresztül. Nem jelenthető ki, hogy a jogalkotó maradéktalanul véghez vitte a célzott változásokat, mivel a jövőben további módosításokra lehet számítani.

2024. április 2-án a Kormány az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló törvényjavaslatot nyújtott be az Országgyűlésnek. A törvényjavaslat tartalmazta a már bemutatott módosítását a Szaktv.-nek is. A módosítás mögött meghúzódó jogalkotói cél az időszakos szakértői hiány orvoslása volt, azonban amennyiben az utóbbi évek tendenciáit megnézzük, akkor nem lehetünk teljes mértékben elégedettek. A helyzet komolyságát önmagában már a miniszteri indokolás is alátámasztja, amelyből kiolvasható, hogy a *„jogalkalmazói visszajelzések szerint egyes szakterületeken, így például különösen az igazságügyi pszichiátria és a klinikai és mentálhigiéniai felnőtt-és gyermek szakpszichológus vagy építésügyi, informatikai szakterületeken jelentős időszakos igazságügyi szakértőhiány tapasztalható, amely nagymértékben hozzájárul az eljárások elhúzódnásához.”*¹¹⁷

A Szaktv. legutóbbi módosításának köszönhetően szélesebb körben van lehetőség az eseti szakértők alkalmazására, mint korábban. A dolgozatban már bemutatásra kerültek a vonatkozó módosítások, amelyeket főként a különböző szakterületeken található időszakos hiánnyal lehet megindokolni. A jogalkotó a megoldást az előzetes tájékozódás intézményének a törvényi szintre emelésében látta.

¹¹⁶ Kúria Joggyakorlat-Elemző Csoport Összefoglaló vélemény 2014: A szakértői bizonyítás a bírósági eljárásban 341-342. o.

¹¹⁷ <https://miszk.hu/index.php/1027-torvenyt-modositanak-az-igazsagugyi-szakertohiany-orvoslasara> (utolsó letöltés dátuma: 2024.10.19.)

A szakértők hiányának égető problémáját megítélésem szerint kétféleképpen lehetséges megoldani. Az első lehetséges megoldás az igazságügyi szakértői kar megerősítése, amely megkövetelné a szakemberek bérének emelését, képzésük újragondolását, valamint társadalmi elismertségük előmozdítását. Természetesen egy ilyen folyamat jelentős anyagi tőkét igényelne, azonban egy biztosan megtérülő „befektetésről” beszélhetünk, mivel a szakértői bizonyítás színvonala emelkedne, továbbá az eljárások időtartama csökkenne. A másik járható út pedig a helyzet orvoslására a szakértői bizonyítás kiterjesztése, és a kapuk megnyitása az eseti szakértők előtt. A szabályozás jelenlegi állapota alapján kijelenthető, hogy a jogalkotó az utóbbi mellett tette le a szavazatát.

Amint a dolgozatban korábban már említésre került, a jogalkotó feltételezhetően nem elégedett meg az eddigi módosításokkal és még szélesebb körben kívánja kiterjeszteni az eseti szakértői bizonyítást, mint eddig valaha. A [kormany.hu](https://www.kormany.hu) weboldalon elérhető egy törvénytervezet, amely az *„egyes törvényeknek az igazságügyi szakértőkkel és a szakértői bizonyítással összefüggő módosításáról”* címet viseli, melyet megvizsgálva elgondolkodtató következtetéseket tehetünk.¹¹⁸

A tervezetből egyértelműen kiderül, hogy a további módosítások egyik célja – a szakértői hiány megoldásának céljából – az igazságügyi szakértőkkel kapcsolatos jogi környezet módosítása, valamint egyszerűsítése. A várható módosítás – az elvárások szerint – vonzóbbá teszi majd a szakértői pályát és az igazságügyi szakértői névjegyzék irányába tereli azokat a személyeket, akik rendelkeznek megfelelő szaktudással. A tervezet akként rendelkezik, hogy a módosítás garantálni fogja azt, hogy csak a legfelkészültebb szakemberek végezhesenek szakértői tevékenységet, továbbá az elkészült szakvélemények magas színvonalát.¹¹⁹

A módosítás másik nagy szelete az eseti szakértői bizonyítás kibővítése, mivel a jövőben kirendelhetők lesznek – a tervezet szerint - költségvetési szervként működő tudományos kutatási tevékenységet végző kutatóintézetek, továbbá a hazánkban államilag elfogadott képesítést adó egyetemek, doktori iskolák.¹²⁰

A javaslat bevezetéséből kiderül továbbá az is, hogy a jogalkotó számos korlátozást le akar építeni a szakértői tevékenység gyakorlásának vonatkozásában. Várhatóan eltörlésre kerül a szakértőjelölti idő, 2 évre csökken a kötelező gyakorlati idő, a korábbi negyedéves helyett éves

¹¹⁸ <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/c/c4/c4b/c4b5fd165021c073d497cf999685d4ecdbc93800.pdf>
(utolsó letöltés dátuma: 2024.10.19.)

¹¹⁹ A tervezet bevezetésének [2] bekezdése

¹²⁰ A tervezet bevezetésének [4] bekezdése

adatszolgáltatás kerül bevezetésre, továbbá a szakértők vonatkozásában is kötelezővé válik az elektronikus kapcsolattartás.

A javaslat külön rendelkezik a Szaktv. konkrét módosításairól is, melyek közül a legfontosabbak rövid említést érdemelnek álláspontom szerint. A törvény 4. § (1) bekezdésének e) pontja várhatóan módosításon fog átesni, ahol szakértői tevékenység végzésére felhatalmazást kapnak a *„külön jogszabályban feljogosított állami szervek, intézmények, intézetek, költségvetési kutatóhelyek, szervezetek, valamint a Magyar Mérnöki Kamara, a Magyar Építész Kamara.”*

Várhatóan a 4. § további két bekezdéssel, a (4c), valamint (4d) bekezdésekkel egészül majd ki, amelyek az eseti szakértők terepét bővítik ki. A (4c) bekezdés úgy rendelkezik, hogy *„eseti szakértőként kirendelhető a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény 1. számú mellékletében meghatározott, Magyarországon államilag elismert felsőoktatási intézmény, valamint a külön jogszabály szerint nyilvántartásba vett doktori iskola (a továbbiakban együtt: felsőoktatási intézmény).”* A (4d) bekezdés pedig várhatóan úgy fog szólni, hogy *„a (4c) bekezdés szerint kirendelt felsőoktatási intézmény nevében a szakvéleményt a felsőoktatási intézmény vezetője által kijelölt, a szakterületen egyetemi doktori vagy tudományos fokozattal és a szakterületen szakmai jártasággal rendelkező alkalmazott adja.”*

Összegezve tehát a jelenleg kifejtetteteket az mondható el, hogy a jogalkotó úgy foglalt állást a szakértői hiány krízisének megoldására, hogy kibővítette az eseti szakértők terrénumát és egyre több résztvevőt kíván abba beengedni. Ez a fajta gondolkodásmód azonban felveti annak a kérdésnek is az átgondolását, hogy mennyiben várható el a megfelelő szakmai színvonal, továbbá mennyiben segíti elő a szabályozás ezen része a perkoncentrációt. Abban az esetben, hogy ha egy aggályos eseti szakértői vélemény készül el, akkor tulajdonképpen még többet ártunk a perkoncentrációnak, mintha az „alap esetet” vettük volna figyelembe, ahol az eljárás hosszabb ugyan, de szakmailag megfelelően képzett igazságügyi szakértő készítette el a szakvéleményt. Természetesen meglehet, hogy a bevonni kívánt kör rendelkezik megfelelő szakmai ismeretekkel, azonban azt már nehéz lenne magabiztosan kijelenteni, hogy az eljárásjog által támasztott követelményekkel is pontosan annyira tisztában lenne az említett kör, mint az igazságügyi szakértők. Mondhatni ezen ismeretek birtokában lenni jelenti a titkos hozzávalót egy sikeres szakvélemény elkészítéséhez. Az igazságügyi szakértők tisztában vannak vele, hogy mi az a forma, amit a bíróság elvár és milyen apróságokra kell különösen odafigyelni. A kutatásom alatt szerzett ismeretek fényében arra a következtetésre jutottam, hogy a bemutatott új látásmód erősebb garanciákat igényelne annak érdekében, hogy ne

kerüljön összeütközésbe az alapelvekkel. A tervezetből viszont számos remek javaslat és meglátás is kiolvasható, amelyek az igazságügyi szakértők szerepére, valamint a foglalkoztatásuk elősegítésére és könnyítésére vonatkozik. Álláspontom szerint az igazságügyi szakértők munkafeltételeit – különösen a bérüket – vonzóbbá kell tenni, mivel addig nem várható érdemi változás, amíg ezek a szakemberek a privát szektorban kényelmesebb munkakörülmények között magasabb munkabérre tudnak szert tenni.

5. Záró gondolatok

A tanulmány végére érve megállapíthatjuk, hogy a szabályozás jelenlegi rendszere több ponton is akadozik, és határozottabb intézkedésekre van szükség a jogalkotó által, mivel jelen állás szerint a megfelelően képzett igazságügyi szakértők a „kihalás” felé tartanak.

A kutatás eredményeként kialakult következtetéseim megalapozzák az alábbi javaslatok és megállapítások előterjesztését:

1. A jogalkotó azzal, hogy a három bizonyítási módot egyenrangúnak ismerte el, megalapozta, hogy a szakértő egy bizonyítási eszköz, amelyre a tényállás szabad megállapításának az elvét kell alkalmazni.
2. A szakértői bizonyításra vonatkozó hatályos szabályozás leginkább a vegyes modell körébe sorolható.
3. Szakmai meglátásom szerint a vegyes modell nem képes feloldani az alapelvek, valamint az értékek közötti ütközéseket, ami felveti a kérdést, hogy a jelenlegi eszköztár képes-e teljeskörűen ellátni azt a szerepet, amit a jogalkotó eredetileg eltervezett.
4. Megítélésen szerint a rendszer egyik legnagyobb problematikája a rendelkezési elv, valamint a tisztességes eljárás között tapasztalható ellentmondások. Az előbbi értelmében a jogalkotónak olyan szakértői bizonyítási rendszert kellene fenntartania, ahol a szakértőket azonos módon kezeli az eljárásjog, mint minden más bizonyítékot. Ennek megfelelően a feleknek kellene teljes mértékben uralni a bizonyítás eljárást, és a bíróságnak „csupán” a bizonyítékok mérlegelése lenne a feladata, majd a jogvita eldöntése. A tisztességes eljárás oldaláról megközelítve pedig arra a szakmai álláspontra jutottam, hogy a szakértő a bizonyítási eljárás esszenciális elemének mondható. Ennek értelmében a szakértő a bírói hiányos ismereteit hivatott pótolni abból a célból, hogy a jogvita érdemben eldönthető legyen. Amennyiben viszont elfogadjuk ezt a fajta

értelmezést, akkor a magánszakértői modell szóba sem jöhet és csak a bíróság által kirendelt szakértők, illetve a szakértő bírók lehetnének a bizonyítási eljárás szereplői.

5. Vizsgálataim alapján a rendszer másik támadható pontjaként említhető meg a magánjogi igényérvényesítés, valamint a szakértő – mint közjogi szereplő – közötti paradoxon. A peres felek magánjogi jogvitájuk érvényesítése során egy tisztán közjogi szereplővel néznek szembe az eljárás során. A magánjog egyik fő elveként említhető meg, hogy a fél autonómiájába tartozik annak eldöntése, hogy igényét érvényesíti-e. Ezzel ellentétben a szakértő egy közjogi szereplő, akivel szemben rengeteg garanciális szabály és szigorú elvárás található. A szemléltetett helyzet feloldására a megfelelő megoldás a jogalkotó szerint a vegyes modell bevezetése volt, ahol célkitűzésként szerepelt a felek rendelkezési elvének az érvényre juttatása, valamint a magánszakértői bizonyítás normatív intézményesítése, továbbá a más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleményének a felhasználhatósága.
6. Elemző munkám során megtapasztalt észrevételeim szerint amennyiben egy jogrendszer vegyes rendszerrel dolgozik, akkor szükségszerűen előjönnek koncepcionális ütközések, továbbá olyan problémakörök, melyeket sem dogmatikailag, sem a gyakorlatban nem lehetséges tisztán megoldani.
7. Az igazságügyi szakértők jelenlegi helyzetének tanulmányozását követően arra az álláspontra jutottam, hogy azonnali intézkedésekre van szükség annak érdekében, hogy a bíróságok rendelkezésére álljon kellő számú igazságügyi szakértő, különben a bizonyítási eljárás nem lesz lefolytatható a garanciális szabályok szerint.
8. Megítélésem szerint felülvizsgálatra szorul a jogalkotó azon korábbi felfogása, mely szerint a jelenlegi szabályozás alkalmas a szakértők tekintélyének, valamint elismertségének az emelésére. Az aktuális szakértői adatbázis aggodalomra adhat okot és rávilágít arra, hogy a modellváltás nem feltétlen járt osztatlan sikerrel, mivel a bejegyzett igazságügyi szakértők száma folyamatos csökkenést mutat.
9. Értékelendő, hogy a jogalkotó a fennálló helyzet súlyosságát észlelte, amelyekre eddig különböző törvénymódosításokkal próbált reagálni. Véleményem szerint azonban az eddigi próbálkozások még nem érték el áttörést és indokolt lenne radikálisabb változásokat bevezetni a rendszer megfelelő működésének céljából.

10. Meglátásom szerint a személyi kör nagy volumenű tágítása nem a legprofesszionálisabb megoldás, amennyiben időtálló eredményt szeretnénk elérni, és nem képes befolytozoni a rendszerben található hiányosságokat maradandóan.
11. Célravezető és időtálló nóvum lenne szakmai megítélésem szerint a képzett igazságügyi szakértői kart megerősíteni. Tisztában vagyok természetesen azzal, hogy anyagilag jelentősebb ráfordítást igényelne ez a „stratégia”, azonban nagyobb biztonságot nyújtana a polgári eljárások során, amely végső soron mindenki érdeke.
12. Kutatásom eredményei alapján eltérő álláspontot képviselek abban a kérdésben, mely szerint a három szakértői út értéke megegyezik. A Pp. tanulmányozása során első ránézésre azt is gondolhatnánk, hogy a három út közül a jogalkotó a magánszakértői bizonyítást helyezte az első helyre. Azonban téves lenne ezt a gondolatot elfogadni, mivel számos megkülönböztetés található a magánszakértők irányába, melynek következtében nincs azonos pozícióban a másik két bizonyítási móddal.
13. A kérdés szakmai megítélésében nem értek teljes mértékben egyet azzal, hogy a magánszakértők nem tehetnek fel kérdéseket a szakvéleményük elkészítését megelőzően.
14. Elutasítom a szabályozás azon megkülönböztetését is, mely szerint a fél külön beleegyezése szükséges ahhoz, hogy a magánszakértő gyakorolni tudja másolatkészítési, valamint iratbetekintési jogát. A szabályozás szigorúsága oda vezethet, hogy megghiúsulhat a magánszakvélemény elkészülése, amelynek következtében további bizonyítási cselekményekre lesz szükség, ami az eljárás elhúzódását eredményezheti. Nem tartom indokoltnak a szabályozás erősségét, különösen azért sem, mert a kirendelt szakértők irányába nem támaszt a törvény effajta követelményt.
15. A költségek vonatkozásában elfogadom annak elméleti háttérét, hogy miért nincs lehetőség az aggályos magánszakvélemény felszámítására. Kritikusan látom azonban a szabályozás azon pontját, mely szerint, ha két magánszakértői szakvélemény ütközik egymással, akkor a jövőben egyiket sem lehet felszámíttatani, még akkor sem, ha a kirendelt szakértő végül valamelyik magánszakértő álláspontjára jut. Szakmai megközelitésem alapján a jogalkotó eredeti szándéka nem erre az esetkörre vonatkozott és méltányossági okok végett indokolt lenne a szabályozás ezen pontjának a

felülvizsgálata. Álláspontom szerint ilyen esetekben helyt kellene adni a feleknek arra, lehetőségük legyen felszámíttatni ezeket a költségeket.

16. Kutatási eredményeim fényében arra a következtetésre jutottam, hogy újragondolást érdemelne a más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleményének a felhasználásának a szabályozása. Úgy gondolom alaptalanul zárja el a jogalkotó a más eljárások során készült magánszakvélemények újbóli felhasználhatóságának a lehetőségét, amellyel egyébként azt a benyomást kelti, hogy nem tekint egyenrangú félként a magánszakértőkre. A szabályozás ezen részét azért tartom támadhatónak, mivel a jogalkotó beenged sokkal gyengébb garanciális elemeket tartalmazó más szakvéleményeket is ebbe a körbe, azonban a magánszakértők által elkészített szakvéleményeket kizárja. Remek példaként szolgálnak a közjegyzői eljárások során elkészült szakvélemények, amelyek az esetek nagy részében úgy készülnek el, hogy a másik fél mellőzésre kerül és nem része a bizonyítási eljárásnak. Álláspontom szerint támadható az így elkészült szakvélemény, azonban mégis fel lehet használni egy polgári peres eljárásban, mint más eljárásban kirendelt szakértő által készített szakvélemény.

17. Kutatási eredményeim értékelése során arra a végkövetkeztetésre jutottam, hogy a vegyes rendszer nem képes maradéktalanul eleget tenni a perkoncentráció által támasztott követelményeknek. A szemléltetett nehézségek megoldása céljából ezért az alábbi sajátos koncepcionális megoldást terjesztem elő, amely nem oldana meg ugyan mindent, azonban álláspontom szerint előrelépést jelenthetne.

Elfogadom a jogalkotó korábbi célkitűzéseit és törekvéseit, amelyek álláspontom szerint a jogszabály megalkotásának idejében reálisnak tűnhettek. Azonban szeretném előterjeszteni a saját meglátásom szerint leeffektívebb szabályozási modellt, mindezt teljes mértékben jobbító szándékkal teszem a Pp. Preambulumában szereplő célkitűzések tiszteletben tartásával.

Meglehet, hogy felvetésem merész, azonban saját meglátásom szerint célszerűbb lenne egy tiszta modell alkalmazása, amelytől csak törvényben meghatározott szigorú feltételek esetén lehetne eltérni.

Álláspontom szerint a rendelkezési elvnek kellene az első helyen szerepelnie akkor, amikor két fél a magánjogi jogvitájukat a bíróság előtt kívánja érvényesíteni. Az általam elképzelt modellben a bíróság nem vállal aktív részt a bizonyítékok beszerzésében, csupán annak értékelésében. A felvetett tiszta modellben a magánszakértői bizonyítás jutna főszerephez,

melynek alkalmazása a felek döntési körébe tartozna. A megálmodott modell még jobban kikerekítené azt az elvet, mely szerint a peres felek kötelezettsége bebizonyítani a bíróság előtt az általuk állított tényeket. A felvázolt modellben nem férne meg a bíróság atyáskodó felfogása, mivel az a rendelkezési elv ellen hatna.

Tisztában vagyok vele, hogy sokak számára megosztó lehet a felvetésem és azt is elismerem, hogy kivételek nélkül képtelen lenne az egyének jogainak teljeskörű védelmére, ezért két csoport kiemelését mindenképp indokoltnak tartom a magánszakértői rendszer alól.

Az első csoportba azon személyeket sorolnám, akik valamilyen oknál fogva kiszolgáltatott helyzetben vannak másokhoz képest. Példaként megemlíteném a kiskorú gyermekeket. Ezekben az esetekben megtartanám a hivatalból történő bizonyítást és a bíróság feladatává tenném a megfelelő kompetenciával rendelkező szakértő kiválasztását, valamint a bizonyítási eljárás uralását. A másik csoportba pedig azon személyi kört utalnám, akik objektív módon, alátámaszthatóan nem engedhetik meg maguknak a magánszakértői bizonyítást, amelynek következtében veszélybe kerülne igényérvényesítésük kimenetele.

A felvetett tiszta modell során egyértelműen alkalmazandónak tartanám az igazságügyi szakértőkkel szemben támasztott szigorú szakmai, etikai normaanyagot, valamint további erős garanciális szabályok beépítését a rendszerbe.

Nézőpontom szerint a felvetett modell mellett szól továbbá az is, hogy ebben a rendszerben a szakértők és a felek közötti diskurzus eredményeként születne meg a magánszakértő megbízási díja. Abban az esetben pedig, hogy ha a szakértő – ésszerű keretek között természetesen – azt érzi, hogy munkája meg van fizetve és el van ismerve, akkor a szakma iránti általános motivációja is növekedésnek indulna és valószínűsíthetően több szakember szentelné ennek a hivatásnak a megszerzett tudását és tapasztalatát.

A kutatásom következő fázisában elengedhetetlennek tartom nemzetközi összehasonlító szinten megvizsgálni a dolgozatomban felvetett kérdéseket. Elsősorban annak a kérdésnek a vizsgálatát, hogy más nemzetek milyen rendszert alkalmaznak a szakértői bizonyítás vonatkozásában, továbbá milyen garanciákkal törekednek arra, hogy az igazságszolgáltatás hatékonyan működjön.

Záró gondolatomként pedig szeretném megemlíteni, hogy bizakodással fogom követni az előttünk lévő időszakot annak reményében, hogy a jogalkotó a legszakszerűbb megoldást fogja választani annak érdekében, hogy a szakértői rendszer hatékonysága érdemben javulást mutasson fel.

Irodalomjegyzék

Szakirodalom, állásfoglalások:

1. Aszódi László: XXI. Fejezet: Szakértők. In: Wopera Zsuzsa (szerk.): A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata. Budapest, Wolters Kluwer, 2017.
2. *Bartal Géza*: Magánszakértői vélemény az új Pp.-ben, Magyar Jog, 2018/6., 321. o.
3. *Bartal Géza*: XXI. Fejezet - Szakértők. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog I-II. - új Pp. - Kommentár a gyakorlat számára. ORAC, Budapest.
4. Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Értekezletének 45. állásfoglalása
5. Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Értekezletének 7. állásfoglalása
6. *Döme Attila*: A szakértői bizonyítás. In: A polgári perbeli bizonyítás gyakorlati kézikönyve (szerk. Kengyel Miklós). KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest 2005.
7. *Döme Attila*: Észrevételek az F. témabizottságban előterjesztett, szakértőkre vonatkozó javaslatokra.
8. *Grósz Tamás*: Szakértői bizonyítás az egyes eljárásokban. THEMIS 2011/b. december
9. *Kiss Daisy*: A polgári per titkai. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2006.
10. Kúria Joggyakorlat-Elemző Csoport Összefoglaló vélemény 2014: A szakértői bizonyítás a bírósági eljárásban
11. Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara: Törvénymódosítás az igazságügyi szakértőhiány orvoslására <https://miszk.hu/index.php/1027-torvenyt-modositanak-az-igazsagugyi-szakertohiany-orvoslasara> (utolsó letöltés dátuma: 2024.11.05.)
12. A Miskolci Törvényszék Polgári-Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiumának 2019. december 10-i ülésére készített szakmai előterjesztés adatai
13. *Molnár Judit - Cséffai Attila Csaba*: A más eljárásban kirendelt szakértő véleménye és felhasználása a polgári perben, Magyar Jog, 2024/6.
14. *Nagy Adrienn*: Bizonyítás. In: Kommentár a polgári perrendtartáshoz (szerk. Wopera Zsuzsa). Wolters Kluwer, Budapest 2019. 816-817. o.

15. *Nagy Adrienn - Wopera Zsuzsa* (szerk.): Polgári Eljárásjog I., Wolters Kluwer, 2021, Budapest
16. *Nagy Adrienn*: Új jogintézmények a polgári perbeli bizonyítás szabályozásában, Jogtudományi Közlöny, 2018/1.
17. *Nyilas Anna*: A szakvélemény helye és szerepe a polgári peres bizonyításban - Az aggályosság megítélése, Jog-Állam-Politika, 2022/4.
18. *Parlagi Mátyás*: A szakértői bizonyítás újraszabályozásának szükségességéről, In: Németh János - Varga István (szerk.): Egy új polgári perrendtartás alapjai. Budapest, HVG ORAC Kiadó, 2014.
19. *Parlagi Mátyás*: Szakértő alkalmazása az új Polgári Perrendtartás szerint. Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, Budapest 2017.
20. *Pozsárkó András Márk - Weich Lili*: A műhibaperek jogi aspektusai JURA, 2020/2.
21. *Pribula László*: A szakértői díj meghatározásának gyakorlati problémái a megújított polgári perrendi modellben, Jogtudományi Közlöny 2022/2.
22. *Szabó Andrea*: Más eljárásban kirendelt szakértő, mint a perkoncentráció eszköze. In: Miskolczi-Bodnár Péter (szerk.): XX. Jogász Doktoranduszok Konferenciája. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2021.
23. *Szalai Péter*: XXI. Fejezet: Szakértők. In: Wopera Zsuzsa (szerk.): Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2017.
24. *Varga István – Légrádi István*: Az egyes bizonyítékok. In: Egy új polgári perrendtartás alapjai (szerk. Németh János – Varga István). HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2014.

Jogsabályok, törvényjavaslatok, indokolások:

1. 1868. évi LIV. törvénycikk a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában
2. 1893. évi XVIII. törvénycikk a sommás eljárásról
3. 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról
4. a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk indokolása

5. 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról
6. 2008. évi XLV. törvény az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról
7. 2016. évi XXIX. törvény az igazságügyi szakértőkről
8. 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról
9. A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény indokolása
10. T/11900. számú törvényjavaslat
11. T/8004. számú törvényjavaslat indokolással
12. Egyes törvényeknek az igazságügyi szakértőkkel és a szakértői bizonyítással összefüggő módosításáról
<https://cdn.kormany.hu/uploads/document/c/c4/c4b/c4b5fd165021c073d497cf999685d4ecd4bc93800.pdf> (utolsó letöltés dátuma: 2024.11.05.)

Bírószági határozatok:

1. Legfelsőbb Bíróság, P.törv.20.037/1957.
2. BH1973. 382.
3. BH1981. 362.
4. BH 1983.233.
5. BH1992. 765.
6. BH 1996.102.
7. BH 1996.492.
8. BH1999. 405.
9. BH 1999.365.
10. BH2000. 208.
11. BDT 2001.181.
12. BDT 2001.444.
13. BH 2003.17.
14. BDT 2003.759.
15. 102/B/2003. AB határozat
16. BH 2004.59.
17. BDT 2005.1092.
18. EBH2005. 1359.

19. EBH2006.1419.
20. BH 2007.192
21. BH2010. 169.
22. BH 2010.186.
23. BH2012.175.
24. Kúria Pfv.21217/2015/4. számú precedensképes határozata
25. Kúria Pfv.IV.20.992/2019/5.
26. Kúria Pfv.20740/2020/4. számú precedensképes határozata
27. Debreceni Ítéltábla Mf.I.50.045/2021/14.
28. Kúria Kfv.37323/2023/6. számú precedensképes határozata
29. BH 2024.147